

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет філології та соціальних комунікацій

ФІЛОЛОГІЧНІ ТА МЕДІА СТУДІЇ

Збірник наукових статей студентів

Випуск XVII

**Бердянськ (Запоріжжя)
БДПУ
2024**

УДК 81+82(05)
ББК 81+83(я5)
Ф54

Редакційна колегія:

Головний редактор – Герасименко Ю.А., кандидат філологічних наук, старший викладач (Бердянськ).

Заступник головного редактора – Шульженко А.С., кандидат філологічних наук, доцент (Бердянськ).

Члени редакційної колегії: Табакова Г.І., кандидат філологічних наук, доцент (Бердянськ); Юносова В.О., кандидат філологічних наук, доцент (Бердянськ).

*Друкується за рішенням вченої ради
факультету філології та соціальних комунікацій
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 8 від 18 квітня 2024 р.)*

Ф54 Філологічні та медіа студії: [зб. наук. ст. студентів] / [гол. ред. Ю. А. Герасименко]. Бердянськ: 2024. Вип. XVII. 54 с.

У збірнику вміщено наукові статті здобувачів вищої освіти, присвячені актуальним питанням вивчення зарубіжної та української літератури, художній специфіці класичних та сучасних літературних творів. Висвітлено окремі аспекти мовознавства.

УДК 81+82 (05)
ББК 81+83 (я5)

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе науковий керівник.

© Бердянський державний педагогічний університет, 2024

ЗМІСТ

Герасименко Ю. Передмова	4
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ	
Габрова Ю. «Зачарована Десна» Олександра Довженка: геопоетичний аспект	5
Новик Г. Повсякденність роману Ганса Гріммельсгаузена «Сімпліссімумс»	9
Сур О. Ретродетектив Василя Добрянського: жанровий синкретизм	12
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОВОЗНАВЧОЇ НАУКИ	
Байлим С. Морфологічні та дериваційні особливості неолексем у сучасній українській мові	16
Біловол З. Типологія епітетів у сучасній лінгвостилістиці	21
Данилевська А. The influence of globalization and migration processes on the English language in modern Britain	25
Костецька А. The role of gendered vocabulary in Virginia Woolf's novel «Orlando»	29
Мокляк А. Функціонування складних неповних речень у художній літературі	33
Приходько А. Рок-музика як ефективний ресурс для вивчення англійської мови	37
Халабузар Е. Features of legal language documents	41
МЕДІА СТУДІЇ	
Кізілова Д. Засоби мовної виразності як інструмент впливу в аналітичних журналістських матеріалах	45
Мельніков А. Культурна дипломатія у період повномасштабного вторгнення	48

ПЕРЕДМОВА

На сучасній світовій та вітчизняній науковій арені вагоме місце посідає діяльність молодих учених, які завдяки своїй наполегливості та завзяттю отримують значні наукові здобутки.

Збірник наукових статей студентів «Філологічні та медіа студії» є інтердисциплінарним виданням, яке складається з трьох розділів.

У першому розділі молоді вчені розглядають сучасні підходи до вивчення літератури, аналізують художні твори, їх ідейну та естетичну специфіку, зосереджують увагу на виникненні геопоетичних досліджень та їх розвиток в українському літературознавстві, аналізують німецький бароковий роман, а також зосереджують увагу на поєднанні в романах часових пластів художнього простору, обіграванні подій історичної епохи, трансформації рис класичного детективу.

Другий розділ охоплює широкий спектр проблем мовознавчої науки, зосереджуючись на описі морфологічних трансформацій в українській мові на сучасному етапі її розвитку, дослідженні образних засобів мовлення, аналізу впливу глобалізації та міграційних процесів на сучасний стан і розвиток англійської мови у Великобританії, дослідженню ролі гендерної лексики в літературі та ін.

Останній розділ присвячено медіа студіям. Молоді вчені аналізують алгоритми створення аналітичних матеріалів, а також розглядають кейси культурної дипломатії, які сприяють взаєморозумінню і зміцненню міжнародних відносин завдяки мистецтву, кіно та літературі.

«Філологічні та медіа студії» є свідченням того, що, незважаючи на війну, студентська дослідницька робота на факультеті філології та соціальних комунікацій активно розвивається. Молоде покоління науковців, хоч і різниться сферою поглядів та інтересів, проте робить досить важливі кроки в науці і має що сказати читачеві.

Юлія Герасименко,
кандидат філологічних наук,
заступник декана факультету філології
та соціальних комунікацій із наукової та міжнародної діяльності

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Габрова Ю. О.,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Харлан О. Д., д.філол.н., проф.,
Бердянський державний педагогічний університет

«ЗАЧАРОВАНА ДЕСНА» ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА: ГЕОПОЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація

У статті висвітлений геопоетичний аспект у кіноповісті «Зачарована Десна» Олександра Довженка. Простежено виникнення геопоетичних досліджень та їх розвиток в українському літературознавстві. З'ясовано важливу роль географічного образу – Десни в сюжетно-композиційній системі кіноповісті.

Ключові слова: геопоетика, літературна географія, просторові локації, географічний образ, Десна.

Summary

The article highlights the geopoetic aspect in Oleksandr Dovzhenko's film story "Enchanted Desna". The emergence of geopoetic studies and their development in Ukrainian literary studies is traced. The important role of the geographical image - Desna in the plot-compositional system of the film story has been clarified.

Keywords: geopoetics, literary geography, spatial locations, geographical image, Desna.

Актуальність дослідження. Термін «геопоетика» набуває популярності в українському літературознавстві. Дослідження художніх творів з погляду топографічних та художніх особливостей формує кут зору, за яким текст постає в єдиному соціальному та мистецькому просторі.

Постановка проблеми і мета дослідження. Звернення до класичних творів української літератури для аналізу геопоетичної складової є сьогодні актуальним, а кіноповість Олександра Довженка «Зачарована Десна» становить важливий об'єкт для такого підходу. Мета статті – з'ясувати особливості твору Олександра Довженка, звернувши увагу на геопоетичну складову.

Аналіз досліджень і публікацій із теми. Дефініцію «геопоетика» вперше використав поет, есеїст, філософ, лінгвіст Кеннет Вайт (1936–2023). «Як опонент будь-яких застиглих дефініцій, мислитель під геопоетикою мав на увазі поєднання просторової визначеності і творчої свободи, екологічно спрямовану літературу про території, ландшафти, мандри, а також своєрідний синтез духовних і фізичних сил, які дають можливість людині творити світ» [7, 113]. У

1989 році Кеннет Вайт став засновником Інституту геопоетики, розпочав видання «Геопоетичних зошитів».

В українському літературознавстві до проблем геопоетики зверталися Я. Григошкіна, О. Карпенко, В. Просалова, О. Харлан, О. Шаблій, Т. Шевченко, О. Юферева та інші літературознавці. Юрій Андрухович про геопоетику у своїй праці «Диявол ховається в сирі» писав: «...півтора року тому я вибрав саме це слово – як цілком виразну альтернативу до слова «геополітика», що з дедалі відвертішою нахабністю вдиралося в наші долі, реалізуючи себе на рівні міжурядових угод, проектів, таємних і явних домовленостей... Насправді йдеться про досяжність недосяжного» [1, 236].

Виклад основного матеріалу. З погляду літературознавства геопоетика – «це поетика просторових локацій, географічних образів у художньому творі та пов'язаних із ними міфів» [7, 113]. Опис географічного простору у творах літератури постає своєрідним путівником по країнах, містах, селищах. Варто зазначити, що «окремий ракурс досліджень сучасних науковців становить геопоетика національних ландшафтів, адже кожна місцевість є неповторною і самобутньою, і це знаходить своє відображення в укладі життя, віруваннях і характерах місцевих жителів» [4, 9]. Як висновок, висловлюється думка: «Геопоетика як міждисциплінарне поле на межі культурної (образної) географії і літератури веде до проблемних питань, актуальних як для світового, так і для українського літературознавства» [8, 225].

Українські письменники у своїх творах досить часто звертаються до мальовничих куточків рідного краю. Одним із таких авторів є Олександр Довженко – український письменник, кінодраматург, кінорежисер. Він народився на хуторі В'юнище, поблизу села Сосниця на Чернігівщині. Хоч Довженко з неймовірною теплотою й ніжністю згадує рідне село в «Зачарованій Десні», проте він не зняв жодного фільму в Сосниці через те, що місцеві жителі знали про його зв'язок з Петлюрою («Про участь у петлюрівській банді Довженка О.П. знає Моргун Іван, колгоспник колгоспу «3-го Інтернаціонали», с. Вюнище Сосницького району» [6]), а це в часи кінодіяльності Довженка несло небезпеку. Знімав Довженко лише в Яреськах, де його дуже поважали: «Зняв нашу землю Олександр Петрович. Добре зняв. Бо він був насправді великий чоловік, кращий із кращих синів нашого народу» [3, 15].

«Гортаючи сторінки творчої біографії видатного українського кінорежисера, кінодраматурга, письменника, художника, кінопедагога, класика світового кінематографа Олександра Петровича Довженка не можна залишитися байдужими, спостерігаючи ті жорстокі удари долі, що чатували на геніального митця» [2, 4–5], – зазначає О. Безручко. Пильний нагляд спецслужб, листи з наклепами на нього та його творчість, вилучення «непотрібних» кадрів з кожного фільму, критика кіноповісті «Україна в огні» – все це витримав письменник на своєму творчому шляху. Та після тотального розгрому Сталінін «України в огні» Олександр Довженко пише «Зачаровану Десну» для найближчих людей, а не для видавництва. «Після всіх провалів, драм, трагедій, після злету, страху й обов'язкового для генія падіння, після страшних поневірянь від кордону на заході до кордону на південному сході Туркменії – хресна дорога Довженка неодмінно мала повернути його до дитинства. Воно йому з'явилося, як пам'ятаєте, 5 квітня

1942 року. І відтоді упродовж чотирнадцяти (!) років Олександр Довженко все поринав у нехитрі спогади свого дитинства» [5, 47].

Кіноповість «Зачарована Десна» вийшла друком у 1956 році в журналі «Дніпро», а вже наступного року вийшла окремою книгою. У кіноповісті письменник «створив апологію рідного краю, Землі Обітованої. Він подав власну версію Біблії, де в народних поняттях твердь, космос і хаос віднаходили хоч і складне, та все ж гармонійне вирішення через уяву хлопчика, який у зрілому віці згадував дитинство, як рай» [5, 47].

Довженко майстерно описує рідний край у кіноповісті «Зачарована Десна», читач ніби сам знаходиться поруч з автором, поринає у світ яскравих барв природи, бачить прекрасні краєвиди на власні очі. Опис простору починається з опису городу, письменник зі захватом згадує город біля хати: «До того ж гарно й весело було в нашій городі! Ото як вийти з сіней та подивитись навколо — геть-чисто все зелене та буйне. А сад, було, як зацвіте весною! А що робилось на початку літа — огірки цвітуть, гарбузи цвітуть, картопля цвіте. Цвіте малина, смородина, тютюн, квасоля. А соняшника, а маку, буряків, лободи, укропу, моркви» [5, 171].

Та для малого Сашка не лише земний, а й небесний простір був казковим: «Чого тільки не бачив я на самому лише небі! Хмарний світ був переповнений велетнями і пророками. Велетні і пророки невпинно змагались у битвах, і дитяча душа моя не приймала їх, впадаючи в смуток» [5, 201].

Поетика географічного образу Десни відіграє важливу роль у сюжетно-композиційній системі кіноповісті, оскільки цей образ є наскрізним, адже саме з Десною пов'язане один із найяскравіших спогадів Олександра Довженка: письменник згадує, що «Десна розливалась так пишно, що у воді потопали не тільки ліси й сінокоси. Цілі села тоді потопали, гукаючи собі порятунку» [5, 190]. Для маленького Сашка навіть повінь здавалася чимось казковим: «Сходило сонце. Картина була надзвичайна, неначе сон чи казка. Осяяний сонцем, перед нами розкрився зовсім новий світ. Нічого не можна було впізнати. Все було інше, все краще, могутніше, веселіше. Вода, хмари, плав – усе пливло, все безупинно неслося вперед, шуміло, блищало на сонці» [5, 190]. Повінь на Десні стає відображенням світового потоку, але все живе тут рятує батько маленького Сашка, який для нього втілює всі земні й небесні сили.

Образ Десни в кіноповісті Олександра Довженка постає втіленням образу життя людини: її течія в різні пори року була різною, як людська доля в різні періоди життя. Описуючи річкові пейзажі, автор вносить розуміння вічності та позачасовості її існування, недотоканності й внутрішньої сили: «Тоді Десна була глибокою і бистою рікою. У ній тоді ще не купавсь ніхто, і на пісках її майже ніхто ще не валявся голий» [5, 213]. Вона була поруч з ним протягом його дитинства, письменник зберіг у своїй пам'яті всі теплі спогади про неї. Невипадково фіналом твору стає своєрідний панегірик Десні та її красі, її великому значенні в житті людини, яка відчула красу рідної землі через цю річку: «Благословенна будь, моя незаймана дівице Десно, що, згадуючи тебе вже много літ, я завжди добрішав, почував себе невичерпно багатим і щедрим. Так багато дала ти мені подарунків на все життя» [5, 214].

Висновки. Геопоетичний аспект кіноповісті Олександра Довженка «Зачарована Десна» втілюється в єдності географічного простору та внутрішнього життя людини. У творі через описи дитячих спогадів і вражень передається людська пам'ять, історія, звичаї. Географічні локуси (образ Десни) мають пізнавальне та символічне значення.

Список використаних джерел

1. Андрухович Ю. Геопоетика. Андрухович Ю. Диявол ховається в сирі. Вибрані спроби 1999–2005. Київ: Критика, 2007. С. 141–236.
1. Безручко О.В. Справа-формуляр «Запорожець»: «І я горів у тому вогні...»: монографія. Київ: КиМУ, 2011. Том 1: «Перша хвиля» розсекречень. 214 с.
2. Бодик Л. Джерела великого кіно. Київ: Радянський письменник, 1965. 160 с.
3. Географія і текст: літературний вимір: колективна монографія / за редакцією Т. Черкашиної. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 212 с.
4. Довженко О.П. Зачарована Десна: кіноповісті, оповідання / вступ. ст. та примітки Р.М. Корогодського. Харків: Фоліо, 2013. 219 с.
5. Олександр Довженко вчора і сьогодні. Затемнені місця в біографії: збірник матеріалів. Луцьк: ВМА «Терен», 2005. С. 154–155
6. Просалова В. А., Григошкіна Я. В. Геопоетика versus геополітика: кілька спостережень над альтернативною пропозицією. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Спецвипуск. 2022. С. 112–117.
7. Харлан О. Д. Геопоетика в контексті сучасних літературознавчих досліджень. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський: Аксиома, 2017. Вип. 45. С. 223–227.

Новик Г. О.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Харлан О. Д., д.філол.н., проф.,
Бердянський державний педагогічний університет

ПОВСЯКДЕННІСТЬ РОМАНУ ГАНСА ГРИММЕЛЬСГАУЗЕНА «СІМПЛІЦИССИМУС»

Анотація

У статті досліджуються риси повсякденності роману Ганса Якобса Крістофелля фон Гріммельсгаузена «Der Abenteurliche Simplicissimus» як німецького барокового роману. Продемонстровано роль війни як частини повсякденності, показано, як письменник наголошує на абсурдності релігійних воєн, з'ясовано роль образу простака для відтворення дійсності.

Ключові слова: повсякденність, Ганс Гріммельсгаузен, роман, історія, війна.

Summary

The article examines the features of everyday life of Hans Jakob Christoffel von Grimmelshausen novel "Der Abenteurliche Simplicissimus" as a German Baroque novel. The role of war as a part of everyday life is demonstrated, how the writer emphasizes the absurdity of religious wars, and the role of the image of a simpleton for reproducing reality is clarified.

Keywords: everyday life, Hans Grimmelshausen, novel, history, war.

Актуальність дослідження. Роман Ганса Якобса Крістофелля фон Гріммельсгаузена (1624–1676) «Der Abenteurliche Simplicissimus» («Сімпліцій Сімпліциссімус», 1669) вважають шедевром німецького бароко. Науковці сперечаються щодо визначення жанрової специфіки твору, який поєднує риси робінзонади, крутійського роману, роману виховання, утопії та ще низки жанрових різновидів роману. В літературознавстві цей роман ще потребує детального аналізу в аспекті повсякденності і висвітлення історичних реалій Тридцятилітньої війни (1618–1648), тому тема є актуальною.

Постановка проблеми і мета дослідження. Вивченню творчості Ганса Гріммельсгаузена присвячено низку праць німецьких літературознавців, проте окремої уваги в українському літературознавстві заслуговує монографія Л.І. Пастушенко «Німецький роман епохи Бароко» (2016), де авторка розглядає поетику й жанрові особливості барокового роману «Сімпліциссімус».

Метою нашого дослідження стало вивчення повсякденності в романі Ганса Гріммельсгаузена. У роботі використані методи: порівняльно-історичний, герменевтичний, дослідження повсякденності.

Виклад основного матеріалу. Тридцятилітня війна (1618–1648) охопила низку держав Західної Європи, але події здебільшого відбулися на німецьких землях. Війна, що в основі мала міжконфесійні конфлікти, стала руйнівною для

держави, адже бойові дії відбувалися аж до Вестфальського миру (24 жовтня 1648 року). Повсякденністю німців на тридцять років стала війна, що знищила майже половину німецького населення. Для письменника ця дійсність була частиною авторського повсякдення, тож не дивно, що переосмислення війни в усіх її іпостасях стає провідним мотивом у романі «Сімпліциссімус».

Письменник створює героя-простака, завдяки чому картина змалювання повсякденності набуває правдивості зображення, а натуралістичні подробиці повсякденності війни, побачені й переосмислені невинним поглядом юного християнина, вихованого відлюдником, набувають масштабності відтворення.

О. Новик слушно зауважує, що в передмові до видання «Сімпліція Сімпліциссімуса» в серії бібліотеки світової літератури 1976 року О. Морозов звернув увагу на фронтиспис першого видання «Життєпису деякого незвичного ваганта на ймення Мельхіор Штернфельс фон Фуксгейм». Незвичайне для нас зображення символізує сприйняття повсякденності бароковою людиною: «Дивна істота з носатим насмішкватим обличчям, виступаючим підборіддям, різками, гострими вухами як у віслюка, риб'ячим хвостом, крилами півня, великим пузом, на якому звисає перев'язь із тонкою шпагою. Замість ніг – дивні лапи: одна козляча з копитом, інша закінчується качиною лапкою з перетинками. Створіння, що живе невідомо де: на суші, у воді, в небі, чи в пеклі, є людиною, твариною, чи інфернальною істотою, стоїть на розкиданих масках з людських облич, а в руках тримає розгорнуту книгу, у якій безліч фрагментів зображень різноманітних складових людського світу: вітрила корабля, немовля, корона, ковпак блазня, фортеця, гармата, муха, келих, дерево – все це в хаотичному неспокої розкидано на відкритих сторінках такої своєрідної книги життя» [Цит. за: 1, 98]. Дійсно, кожна складова є частиною абсурдності дочасного людського світу, яку так гостро відчуває герой барокового роману. Тож не дивно, що автор часто використовує гумор, сатиру, гротеск.

Сам автор, який рано осиротів, його рідне місто Гельнгаузен у Шварцвальді було наполовину знищене імперськими військами, з тринадцятирічного віку був у війську, знав військовий побут і проблеми. Тож закономірно, що письменник описує не яскраві битви, історичних діячів, а весь той бруд, кров, насилля, голод, руйнування і смерть, що несе війна для пересічної людини. Okремо подано звірства солдат над селянами, і очевидець підсумовує: «In Summa, es hatte jeder seine eigene Invention, die Bauren zu reinigen, und also auch jeder Bauer seine sonderbare Marter» («Загалом, кожен мав свій винахід для мук селян, і тому кожен селянин також мав свої власні дивні тортури» – переклад мій, Г.Н.) [2].

Контрастом до повсякденності війни постає повсякденність життя мирних селян, яку головний герой бачить під час мандрівки в Швейцарію. Та й загалом крізь призму змалювання повсякденності селян в різних обставинах, різних державах постає бачення автором цієї частини суспільства як основи життя, тих, хто вирощує хліб.

При цьому повсякденність війни однакова для протестантів і католиків, а хвороби, гріховність і жадоба до збагачення стають рушіями для дій більшості солдатів. Прикметно, що в романі є вставні фрагменти з творів інших письменників про війну.

У романі є й пародія на змалювання повсякденності, прикрашання дійсності в преціозній літературі, коли змальовано дитинство Сімпліциссімуса, де турніри заміняла праця в хліві.

Крім того, в читача виникають асоціації з легендою про Уленшпігеля. Це є в епізоді з чоловіком, який називає себе Юпітером і прагне створити ідеальний світ, де запанує мир, а для цього потрібен ідеальний воїн, який чарівним мечем здолає війну, переконає всіх, що релігійні війни непотрібні, бо мусить бути єдина релігія.

Частиною повсякденності Сімпліція є життя в стилі робінзонади, відтворене у частині, де він потрапляє у кораблетрощу, має можливість для життя відлюдника і переосмислення подій. Прикметно, що автор обіграє ситуацію завдяки введенню ще одного учасника робінзонади – Симона, завдяки демонстрації їх спілкування, зради, каяття, діалогів читачеві доноситься низка міркувань самого автора. Недаремно на острові, згадуючи про цивілізацію, герой роману міркує про повсякденність, яка руйнує всі засади християнства: «... als ich noch in Europa lebte, war alles (ach Jammer! daß ich solches von Christen zeugen soll) mit Krieg, Brand, Mord, Raub, Plünderung, Frauen-und Jungfrauenschäden etc. erfüllt...» («Коли я ще жив у Європі, все було (о, як шкода! що я мусив бути свідком таких речей від християн): війни, пожежі, вбивства, пограбування, мародерство, псуванням жінок і незайманих і т. інше» (переклад мій) [3]. Переосмислення реалій буття часів Тридцятилітньої війни, простак Сімпліцій пов'язує з критикою християн, які плюндрують світ війнами за віру.

Висновки. Таке змішування реалій, літературних текстів, особистих вражень, розповідей очевидців є відтворенням барокової повсякденності в романі про Сімпліциссімуса. Перспективним є дослідження твору в контексті барокових творів німецької літератури та мистецтва, історичних розвідок.

Список використаних джерел

1. Новик О.П. Складна простота барокового комічного у книзі Ганса Якоба Гріммельсгаузена «Сімпліцій Сімпліциссімус». *Від смішного до великого: феномен комічного в літературі та культурі. Збірник матеріалів конференції*. С. 98–99.
2. Пастушенко Л.І. Німецький роман епохи Бароко: поетика та способи жанротворення традиціоналізму. Монографія. Дніпропетровськ: ЛІРА, 2016. 608 с.
3. Grimmelshausen Hans Jakob Christoffel von. Der Abenteuerliche Simplicissimus. Deutsch im Projekt Gutenberg-DE (nach Erstdruck 1668, mitsamt Continuatio 1669) <https://www.projektgutenberg.org/grimmels/simpl/simpl101.html>.

Сур О. В.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Новик О.П., д.філол.н., проф.,

РЕТРОДЕТЕКТИВ ВАСИЛЯ ДОБРЯНСЬКОГО: ЖАНРОВИЙ СИНКРЕТИЗМ

Анотація

У статті досліджуються жанрові особливості романів Василя Добрянського, зокрема, ретродетективу. Увагу зосереджено на поєднанні в романах часових пластів художнього простору, обігранні подій історичної епохи, трансформації рис класичного детективу.

Ключові слова: ретродетектив, Василь Добрянський, жанр, роман.

Summary

The article examines the genre features of Vasily Dobryansky's novels, in particular, retro detective stories. Attention is focused on combining the time layers of the artistic space in novels, playing out the events of the historical era, and transforming the features of a classic detective story.

Keywords: retro detective, Vasily Dobryansky, genre, novel.

Література кінця ХХ–початку ХХІ ст. рясніє новими жанровими трансформаціями жанру роману. Одним із популярних жанрів стає ретродетектив, представлений у творчості Андрія Кокотюхи, Василя Добрянського та інших письменників. Попри велику популярність цього жанру, творчість Василя Добрянського в жанрі ретродетективу залишається малодослідженою.

Питання жанру роману, як детективу, так і ретродетективу, розглядалося в працях багатьох літературознавців, наприклад, Тетяною Бовсунівською, Ольгою Харлан, Софією Філоненко та інших, а творчість Василя Добрянського в жанрі ретродетективу розглянута О. Новик, О. Харлан [6; 8; 9] та іншими дослідниками, але питання потребує системного дослідження на прикладі нових творів автора.

Мета нашого дослідження: з'ясувати риси жанру ретродетективу у творі Василя Добрянського «Убий мене, коли я упаду». В роботі використано методи: порівняльно-історичний, філологічного аналізу.

На думку Н. Копистянської, важливими для розуміння жанру є і зміст і форма: «Характер цього зв'язку, який склався історично, є тим головним, що визначає жанр і його відмінності від інших жанрів. Тобто це не комбінація елементів змісту і форми, не статичний їх набір чи склад, не механічне їх поєднання, не “накладання одного на інше”, не “наповнення старої форми новим змістом”, а органічне взаємопроникнення їх і взаємопідпорядкування, динамічна співвіднесеність та інтеграція... Єдність у жанрі змісту і форми досягається не простою відповідністю, а боротьбою, притяганням і відштовхуванням, гармонією та дисонансом. Це складна діалектична єдність, динамічна і, разом із тим, із константами» [4, 28].

Важливим для характеристики жанру ретродетективу є романний час, який пов'язаний із динамікою розгортання сюжету: «У романі це динаміка персонажів, зміна їх зовнішніх і – що набагато важливіше – внутрішніх станів, бо

персонажі важливі й цікаві для читача не тільки статикою своєї психіки, але ще більшою мірою динамікою цих змін. Надзвичайно характерний для ХХ ст. «потік свідомості» взагалі немислимий поза часом і змінністю. Зрештою, кожен характер набуває своєї неповторності й індивідуальності насамперед за рахунок неповторного життєвого шляху, постійної, часто дуже складної, навіть химерної еволюції, а не як абстрактна система поглядів, думок і почуттів. Одночасно неспішність романної нарації ґрунтовно відтворює статичні моменти людського життя, даючи нам діалектичний синтез статичності і динаміки» [1, 27].

Ю. Ковалів про класифікації романного жанру пише, що єдиної класифікації немає. «За тематикою романи поділяють на соціальні, соціальнопобутові, родинно-побутові, історичні, воєнні, філософські, інтелектуальні, психологічні, сентиментальні, сатиричні, пригодницькі, детективні, документальні, автобіографічні, біографічні, жіночі, науково-фантастичні, еротичні, мариністичні, урбаністичні, утопічні, антиутопічні, виробничі та ін... За часом розгортання сюжету визначають історичний..., сучасний..., роман про майбутнє..., хронологічний» [5, 343].

Ретродетектив поєднує риси історичного роману й детективу, тому в творах відтворюється атмосфера історичної епохи, звичаї, побут, змальовано образи історичних постатей. Ретродетектив у творчості Василя Добрянського здебільшого розглядають на прикладі циклу романів про капітана Жеграя: «Помилка капітана Жеграя», «Трибунал апостолів», «Скриня для гетьмана», де відтворено історичну епоху часів гетьмана Павла Скоропадського, локуси дії такі, як замок графині Марії Браницької, Берлін початку ХХ ст. У циклі романів Василя Добрянського про Жеграя риси цього жанрового різновиду романів виявлено найповніше.

Проте Василем Добрянським нині створено ще низку романів такого жанрового різновиду, зокрема, твори, поєднані в цикл «Нотатки про палаючу Європу». Перший роман Василя Добрянського, де йшлося про добу наполеонівських війн: «Вибір капітана Котляревського», презентує час двох епох, дія відбувається в епоху Наполеона і наприкінці ХХ ст., а простір надзвичайно широкий, охоплює Європу від Франції до Полтавщини, а в сучасній площині герої мешкають у містечку Пригорщ на Вінниччині.

Поєднує дві площини письменник у незвичайний спосіб – за допомогою «Енеїди» Івана Котляревського. В ХІХ ст. це книга яка спонукає до розвитку дії, і в ХХ ст. – це раритет, що є причиною злочину. Таким чином, автор використовує паралельне розгортання двох основних сюжетних ліній у двох часових пластах, тобто, це не є ретродетектив у чистому вигляді, тут змішано риси кількох жанрів, але саме так автор досягає інтриги і динамічного розвитку подій.

Роман «Убий мене, коли я упаду» став другим романом із циклу «Нотатки про палаючу Європу», в якому автор здійснює спробу реконструкції подій початку ХІХ ст., коли Європа була охоплена змінами в політичних взаєминах, війнами, інтригами. Обравши таке тло для розвитку подій, письменник сміливо відтворює історичну складову роману. Дія в творі відбувається послідовно в одній часовій площині, на відміну від роману «Вибір капітана Котляревського».

Оскільки в романі «Убий мене, коли я упаду» поєднуються описи історичних подій та сюжетна лінія з вигаданими персонажами (любовна й

детективна), детально відтворено побут і реалії історичної епохи, серед персонажів є історичні персони (Наполеон, Кутузов, Енгельгардт, Браницький, Радзивіли та багато інших), можемо говорити про риси історичного роману. Колориту епохи надають описи одягу, урочистих прийомів, балів як єдиної утіхи для шляхтянок, полювання. Образи головних героїв колоритні, наділені психологічними портретами, відсутня схематичність, що інколи характеризує жанр детективу, де основна увага надається динаміці розвитку подій. Цікавий аспект відтворення міста Києва в сюжеті роману, локації змінюються, є прив'язка до певних історичних подій та відомих діячів початку XIX ст.

Любовна складова, сюжетні лінії, наповнені пригодами, пошуками, є складовими пригодницького роману. Таємниче вбивство і розшук злочинців свідчать про риси детективу, а інтриги, авантюри, – про риси крутійського роману. Загалом поєднання більшості з цих рис свідчить про жанровий синкретизм твору Василя Добрянського та трансформацію жанру пригодницького роману на початку XXI ст. Тема є перспективною в дослідженні різних складових роману Василя Добрянського, часопростору, системи образів у контексті жанрових особливостей твору.

Список використаних джерел

1. Васьків М.С. Романні форми в українській літературі 1920-30-х років: Монографія. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2009. 325 с.
2. Добрянський В. Вибір капітана Котляревського. Нотатки про палаючу Європу. Харків: Фоліо. 347 с.
3. Добрянський В.В. Убий мене, коли я упаду («Нотатки про палаючу Європу»). Харків: Фоліо, 2023. 382 с.
4. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.
5. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т. 2. / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
6. Новик О.П. Повсякденність у романі Василя Добрянського «Вибір капітана Котляревського». *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: зб. наук. праць. 2021, Вип. 21. Ч. 1. С. 86–90.
7. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр : монографія. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. 432 с.
8. Харлан О. Жанр історичного детективу в сучасній європейській літературі: особливості функціонування. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. 2014. Вип. 3. С. 162–170.
9. Харлан О.Д. Ретро-детектив у сучасній європейській літературі: модифікації жанру. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Сер. : Філологія. Літературознавство. 2010. Т. 135, Вип. 122. С. 84–88.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОВОЗНАВЧОЇ НАУКИ

Байлим С. О.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Ліпич В.М., канд.філол.н., доц.,
Бердянський державний педагогічний університет

МОРФОЛОГІЧНІ ТА ДЕРИВАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛЕКСЕМ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Анотація

У статті зроблено спробу опису морфологічних трансформацій в українській мові на сучасному етапі її розвитку. Лексичні інновації проаналізовано щодо їхніх морфологічних і дериваційних особливостей. Під час дослідження з'ясовано, що найінтенсивніші зміни в мовній системі спричинені різноманітними сучасними суспільно-політичними, соціально-економічними та воєнними реаліями нашої країни. Серед неолексем у морфологічному частиномовному плані кількісно найбільшими групами представлені дієслівні й іменникові деривати. Найпродуктивнішими дериваційними ресурсами є афіксація, аббревіація, словоскладання та транспозиція.

Ключові слова: морфема, афіксація, аббревіація, словотворення, транспозиція, адаптація.

Summary

The article attempts to describe morphological transformations in the Ukrainian language at the present stage of its development. Lexical innovations are analyzed in terms of their morphological and derivational features. During the study, it was found out that the most intensive changes in the language system are caused by various modern socio-political, socio-economic and military realities of our country. Among neolexems, verb and noun derivatives are quantitatively the largest groups in the morphological part-Language Plan. It is found that the most productive derivational resources are affixation, abbreviation, word composition and transposition.

Keywords: morpheme, affixation, abbreviation, word-formation, transposition, adaptation.

Актуальність дослідження. Мова як динамічна й відкрита система змінюється, удосконалюється й трансформується, швидко й адекватно реагуючи на глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі й житті кожної країни. Разом з тим вона має забезпечувати ефективне спілкування в сучасному світі, продукуючи нові конструкції та граматичні форми, що виникають унаслідок змін у способі вираження думок та ідей, а також відображати цінності суспільства, його технологічні досягнення й культурні зміни. Тож мова має пристосовуватися до

нових соціальних реалій, культурних тенденцій та інших норм суспільного життя. Адаптації мовної системи до нових умов здебільшого сприяють морфологічні інновації, зокрема зміни в будові слів та їхній формі. Вони є вагомим чинником мовної еволюції, бо створюють нові слова для точного вираження інновацій, процесу диджиталізації чи змін у соціальній сфері, чим забезпечують потреби суспільства у спілкуванні.

Постановка проблеми і мета дослідження. У морфологічній системі інновації виникають для спрощення комунікації, вираження новітніх ідей і підвищення мовної гнучкості. Вони сприяють формуванню мовної та комунікативної компетенції, а також підвищенню рівня мовної культури [10]. З огляду на це, аналіз морфологічних інновацій в українській мові є важливим для розуміння механізмів мови, її структури та взаємодії з культурою в умовах глобалізації.

Метою пропонованої розвідки є аналіз дериваційних особливостей мовних інновацій у сучасній українській мові та їхня класифікація.

Аналіз досліджень і публікацій із теми. Вивченню питання інновацій присвячено чимало наукових розвідок, зокрема, вплив глобалізаційних процесів на мовну комунікацію та їхні наслідки для української мови порушували О. Дрейчук, О. Ільченко, Н. Сарновська, М. Антонівська. Проблеми неологізації лексики під час політичних чи соціально-економічних зрушень вивчали М. Куц, О. Черемської, В. Сухенко та ін. Морфологічні та дериваційні особливості неолексем були предметом наукових досліджень І. Бабій, Л. Вусик, С. Гриценко, Л. Гмирі, В. Єльнікової, О. Ісаєвої, Н. Заскалети, М. Костусяк, Н. Найт, Н. Павлик, Т. Терех, Н. Тимощук тощо. Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема морфологічних трансформацій в українській мові в контексті глобалізаційних та інтеграційних змін на сьогодні є злободенною та актуальною і потребує детального вивчення.

Виклад основного матеріалу. Предметом цього дослідження є морфологічні інновації, що ввійшли в активний ужиток протягом останніх років на тлі сучасних суспільно-політичних, соціально-економічних та воєнних реалій нашої країни як реакція на зміни в різних сферах суспільства. Особливо інтенсивними є мовні зміни, спричинені повномасштабною війною в Україні, адже лексикон сучасної української мови поповнюється новими словами надзвичайно стрімко порівняно з мирним часом. Війна значною мірою впливає на мову, позаяк воєнна лексика відображає не тільки військові реалії, але й психологічний стан, думки, переживання та емоції, швидко проникає в усі засоби масової інформації, соціальні мережі, художню літературу, наукові публікації. Очевидно, це пояснюється неабиякою увагою українців до подій, про які раніше й не здогадувалися, на які не очікували та які спричинили цілий вир бурхливих емоцій: від ненависті, гніву, осуду, обурення до непохитної віри, незламності, непохитності, неймовірної жаги до перемоги.

Саме в часи політичних і соціально-економічних перетворень чи кризових ситуацій у країні мовна система зазнає постійних і відкритих трансформацій. У результаті аналізу мови публіцистичних медіа, соцмереж, науково-популярної та політичної літератури було виокремлено тематичні зрізи, за якими можна об'єднати морфологічні інновації в сучасній українській мові: суспільно-політичні

трансформації, міжкультурна комунікація, диджиталізація, пандемія COVID-19, а також російсько-українська війна [8]. Детально проаналізуємо основні словотвірні процеси, внаслідок яких маємо великий корпус нових лексем у сучасній українській мові.

Спостережені в досліджуваних текстах неолексеми засвідчили, що морфологічні способи словотворення є основними й найпродуктивнішими щодо утворення назв різних галузей науки й техніки, номінування нових понять і реалій. У сфері афіксальної деривації найбільш активними словотвірними інноваціями є утворення дієслів та віддієслівних іменників за допомогою префіксів: **за-, від-, на-, де-, транс-, не-, між-, інтер-** та суфіксів: **-ува-, -іст-, -ізація, -к(а), -ств-, -ість-** тощо. Дієслівний префікс **за-** означає результативність дії, спрямованість її на об'єкт, наприклад: **забайрактарити, задонатити, задвохсотити, заджавелініти, закобзонити, замінувати, замаскувати**. Семантика префікса **від-** пов'язана з усуненням чого-небудь або з позбавленням від чого-небудь: **відвести (війська), віджати, відчорнобаїти тощо**. За допомогою префікса **на-** утворюються дієслівні деривати зі значенням нагромадження великої кількості чогось, з відтінком надмірності у виконанні дії, зокрема, **налайкати, наволонтерити**. У дієсловах із префіксом **де-** простежується вказівка на позбавлення якихось ознак, частин чогось, наприклад: **демлітаризувати, декриміналізувати, денацифікути, десталінізувати** тощо.

Суфіксальні утворення не відрізняються такою новизною, як дієслівні, хоча активно функціують у різних мовленнєвих сферах, наприклад: **підсвідомість, інтернаціоналізація, глобалізація, модифікація, цифровізація, децентралізація, вакцинація, самоізоляція, вакцинація, кодифікація, транскультурність, маскування, знищення, президентство, економізація, інклюзивність, соціалізація, дерегуляція, депутатка, міграція, деукраїнізація, демогілізація** тощо. Велика кількість суфіксів і префіксів уможливорює створення нових номінацій, які вирізняються практичністю й забезпечують нормативність, актуальність і поліфункціональність слів [8].

Способом аббревіації утворюється чимало мовних одиниць, позначених, з одного боку, морфологічною та семантичною похідністю щодо вихідного словосполучення, з іншого – власною значеннєвою структурою, наприклад, **ООН, НАТО, МОЗ, ДПСУ, ЮНЕСКО, ОБСЄ, США, турбюро, держсекретар, ШІ, ВР, Мінцифри, ВОЗ, МОЗ, Держсанепідслужба України, ОТГ, ІТ, ГМО, Укрзалізниця, Держприкордонслужба**. Найбільшим потенціалом новизни володіють аббревіатури, що позначають реалії російсько-української війни, як-от: **БРДМ, БПЛА, БМП, ЗСУ, ТОТ, ВПО, блокпост, тероборона, комбриг, натівець, Генштаб** тощо.

В умовах глобалізації та диджиталізації, коли типовим є швидкий обмін інформацією, аббревіатури допомагають точно виражати поняття та терміни, замінювати довгі словосполучення та фрази, а також дозволяють ідентифікувати мовця як члена певної спільноти чи використовуються для оперування конфіденційною інформацією.

Складання основ у всі періоди існування української мови було і залишається одним із продуктивних способів словотворення і джерелом поповнення лексичного

складу. Складні слова мають дві або більше кореневих морфем і слугують одним із засобів мовної економії. В українській мові такі слова часто використовуються в терміносистемах різних галузей науки і техніки для вираження складних понять, які потребують детального пояснення чи уточнення, наприклад: **інформаційно-комунікаційний, мовно-комунікативний, лінгвокультурний, інтернет-платформа, вебдизайн, бізнес-модель, кібератака, е-комерція, робототехніка** тощо. Деривати, утворені слово- чи основоскладанням, забезпечують мовну систему більшими виражальними можливостями, а також сприяють деталізації або модифікації неолексем, надаючи їм додаткового значення чи конкретизації, наприклад: **кіберзагроза, політбомонд, працетерапія, снідоносний, ураїноментальний, світосприйняття, етнолінгвістика, коронавірус, ковідтрекер, самоізоляція, вакцинопрофілактика, тіток-війська, літакопад.**

Транспозиція або ж конверсія визначається як безафіксальний вид та засіб словотвору, де словотворчим механізмом є виключно сама парадигма слова [9]. Завдяки цьому способу мова може швидко адаптуватися до нових реалій життя в умовах глобалізації, оскільки творення неолексем виникає на основі вже наявного кореня, змінюється лише частиномовна приналежність мовної одиниці та його вживання в дискурсі, наприклад, **хворий, потерпілий, ВСУшний, заплановане, дислокований, інфікований, швидка, загиблій, поранений** та ін.

Висновки. Отже, українська мова як динамічне явище, переживаючи новий етап розвитку та збагачення неолексемами, зазнає постійних і відкритих трансформацій. Найпотужнішими мовні зміни є в періоди політичних і соціально-економічних перетворень чи кризових ситуацій у країні.

Морфологічні інновації визначено як зміни в будові слів та їхній формі, які є важливим елементом мовної еволюції, а також сприяють адаптації до нових реалій, які відбуваються в усіх сферах життя суспільства. Основними морфологічними інноваціями в українській мові визначено афіксацію, аббревіацію, словоскладання та транспозицію. Серед новотворів кількісно переважають дієслова та іменники.

Список використаних джерел

1. Бабій І., Терех Т. Афіксальні способи словотворення у військовій термінології англійської та української мов. *Львівський філологічний часопис*. 2023. № 13. С. 14–19.
2. Вусик Л. Г., Павлик Н. В. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 23. Т. 1 С. 52–57.
3. Гмиря Л., Заскалета В. Морфологічні та дериваційні особливості неологізмів воєнного часу. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство*. 2023. Вип. 60. Т. 1. 2023. С. 159–165.
4. Дрейчук О., Ільченко О. (2023). Мова та комунікація в аспекті глобалізації культур. *Молодий вчений*. 2023. № 1.1 (113.1).
5. Єльнікова Н. І., Ісаєва О. В. Аббревіація в мовленні курсантів-правоохоронців. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 9 груд. 2022 р.). Вінниця, 2022. С. 218–219.
6. Костусьяк Н. М. Морфеміка, словотвір, морфологія української мови: методичні рекомендації. Луцьк: Надстир'я, 2022. 80 с.
7. Куц М. О. Інноваційна лексика у мові сучасних веб-медіа (порівняльний аналіз української та англійської мов). *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2023. Вип. 4. С. 29–34.
8. Ліпич В.М. Морфологічні інновації в українській мові в контексті глобалізації. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 35 (74) №1. 2024. С. 127–138.
9. Найт Н. Ф. Явище перехідності частин мови у сучасній українській граматиці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». 2022. Вип. 13 (81). С. 37–41.
10. Frumkina A., Diachenko M., Polyezhayev Y., Savina N., Hadi F. Readiness of future teachers for integrated teaching of educational subjects in foreign language. *Revista Práxis Educacional*. 2020. Т. 16. № 38. Р. 502–514.

Біловол З. В.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Павлик Н.В., к.філол.н., доц.,
Бердянський державний педагогічний університет

ТИПОЛОГІЯ ЕПІТЕТІВ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВОСТИЛІСТИЦІ

Анотація

Стаття присвячена дослідженню епітета, який вважається найдавнішим і найефективнішим образним засобом мовлення. Авторкою проаналізовано літературознавчу та лінгвостилістичну природу актуалізованого тропа, а також описано типологію епітетів за формально-структурним, семантичним та когнітивним принципами.

Ключові слова: епітет, типологія епітета, формальний, семантичний та когнітивний принципи класифікації.

Summary

The article is dedicated to the epithet's research, which is considered to be the most effective figurative mean of speech. The author has analyzed the literature and lingua-stylistic essence of the researched trope. It is described the epithets' typology, according to formal, semantic and cognitive principles.

Keywords: epithet, typology of the epithet, formal, semantic and cognitive principles of the classification.

З-поміж стилістичних прийомів, які найчастіше актуалізуються в художньому мовленні, епітети відіграють важливу роль, оскільки увиразнюють уявлення про предмети, явища, людей, допомагають яскравіше унаочнювати картини, створювані автором, дозволяють відтворити події у всій їхній повноті та різноманітті. З огляду на це епітет вважається одним із найпоширеніших і найефективніших засобів створення експресивності й розглядається як художнє означення, що надає зображуваному предметові, поняттю тощо образності, емоційності, картинності.

Епітет одвіку привертав до себе увагу багатьох учених-лінгвістів та літературознавців. Дослідження природи епітета передбачає аналіз низки факторів, які відображають різні його аспекти, а саме: семантику, структуру, рівень засвоєння в мові, стилістичне забарвлення та образний потенціал тощо.

Актуальність наукової роботи визначається необхідністю вивчення епітета як окремого стилістичного прийому, що характеризує ідіостиль письменника. *Метою* статті є опис різних типів епітетів та з'ясування їхнього

функційно-стилістичного потенціалу в художньому дискурсі. *Теоретичним підґрунтям* пропонованого дослідження стали праці С. Бирик [6], О. Волковинського [1], В. Красавіної [2], Л. Мацько [3], Т. Онопрієнко [4], Л. Шутової [7] та ін.

Питання про природу епітета, його дефініцію та структурні характеристики залишаються найбільш дискусійними з-поміж дослідників протягом століть. У «Словнику тропів і стилістичних фігур» *enimem* позиціонують як художнє означення здебільшого прикметникового типу, що вказує на певну рису, ознаку чи якість об'єкта і надає йому присутньої характеристики [5, 71]. Наголошується, що епітет розширює уявлення про предмет, ураховуючи при цьому його індивідуальні особливості, а також своєрідне сприйняття його автором.

Розрізняють літературознавчий та лінгвістичний підходи до вивчення епітета, його функцій та типології. У літературознавстві епітет розглядають передусім в аспекті його функціонування як художньо-виражального засобу, спроможного надати образної характеристики предметові або явищу. Літературознавчі джерела називають тропеїчний характер визначальною ознакою епітета.

Загально визнаним є той факт, що епітет реалізує свій потенціал у художньому тексті. Епітет – це зображально-виражальний засіб та один із найбільш уживаних тропів мови, його сутність полягає у здатності виконувати художню функцію. На відміну від логічного означення, епітет не вносить нової інформації, але створює образність й естетично впливає на адресата. Вказані характеристики розкривають природу епітета лише з одного, літературознавчого, погляду.

Проте проблема дефініції, функціонування та структурно-семантичної складової досліджуваного тропа активно вивчалася в межах теорії епітета представниками лінгвістичного напрямку. У мовознавчих студіях епітет визначається як атрибутивна одиниця, що має спеціальні семантичні характеристики. Зокрема епітет дефінують як «художнє, образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії» [3, 338]. Епітет як образний атрибут має дві основні граматичні категорії для свого вираження: по-перше, прикметник, що виконує функцію присубстантивного означення; по-друге, якісно-означальний прислівник з граматичною функцією обставини способу дії.

Лінгвістичні дослідження не виключають здатність епітета виступати образотворчим засобом, але ця функція не є основною і відіграє другорядну роль. Мовознавці вказують насамперед на семантичні особливості епітета, його емоційно-оцінні конотації і морфолого-синтаксичні характеристики. Отже, якщо основною відмінністю епітета від логічного означення у літературознавстві є обов'язкова функція створення образності, то у лінгвістиці вирішальне значення має конотативна та семантична складова епітета.

Дослідники намагалися створити типологію епітетів за різноманітними критеріями. Принципами опису та типології епітетів можуть виступати різні критерії, а саме:

– *формальний принцип* (структурний критерій: простий, складний, компонентний (парний, ланцюговий), фразовий; морфологічний критерій: епітет-

прикметник, епітет-прислівник, епітет-займенник, епітет-числівник, епітет-дієприкметник тощо);

– *семантичний принцип* (символічний, оцінний тощо);

– *когнітивно-образний принцип* (переносний епітет: метафоричний, метонімічний) та інші.

Наразі найбільш розробленою та найменш дискусійною є **формально-структурна типологія** епітетів. Зокрема виокремлюють: а) ад'єктивні (прикметникові), б) дієприкметникові, в) адвербіальні (прислівникові), г) епітети, виражені іменником-прикладкою, д) епітети, репрезентовані іменником у формі орудного відмінка, е) ґенітивні епітети. Багато фахівців обмежували сутність епітета тільки метафоричними означеннями, стверджуючи, що епітет може бути виражений лише прикметниками. Однак ми погоджуємося з думкою, що структура епітета є різноманітною, тому помилково вважати, що епітет виражається лише прикметником або прислівником.

Семантична типологія передбачає поділ епітетів за принципом основного значення лексеми-епітета. Зокрема виділяють такі види епітетів:

а) узуальні / загальномовні, рідкісні, індивідуально-авторські епітети;

б) образотворчі епітети (*золота осінь*);

в) символічні епітети (*червона калина*);

г) кольористичні епітети (*чорна туга*);

д) оцінний епітет (*розумна людина*) та емоційний епітет (*сумна зірка*);

е) постійний епітет (*сади вишневі, вінок лавровий*).

Найбільш дискусійним тут є питання про узуальність епітетів, оскільки в класичному розумінні епітет – образне, оцінне означення, що має переносне чи конотативне значення. Термін «узуальний епітет» знімає цей критерій визначення епітета, роблячи його гранично широким. На цій підставі виокремлюють три типи епітетів:

1) узуальні епітети, що виконують номінативну функцію та виражають нейтральну оцінку (*день весняний, таємна радість, дитяча пам'ять*);

2) узуальні епітети, що відображають високий ступінь емоційного оцінки (*заплакані шиби, сумні долоні*);

3) індивідуально-авторські епітети, що репрезентують яскраво виражену суб'єктивну оцінку (*мельхіорове літо, інкрустований місяць, повнометражне кохання, невідомий синій листопад, васильковий сум*).

За семантичним принципом виокремлюють також асоціативні та неасоціативні епітети. *Асоціативні* епітети вказують на природні для певного предмета ознаки (наприклад, *жовтий пісок*). Автор сам обирає визначальну ознаку з низки властивих, яка і репрезентує його ставлення до предмета, явища тощо. *Неасоціативні* епітети характеризують предмет, додаючи при цьому нову властивість, яка відповідає певним обставинам у конкретному тексті (наприклад, *безмовні піски*).

Когнітивний підхід акцентує увагу не тільки на стилістичній складовій, а й на механізмах виникнення епітетів. Когнітивний механізм утворення епітетів полягає в тому, що образний ряд вибудовується на асоціаціях, які відповідають авторському світосприйняттю. Компоненти такої епітетної конструкції довільні й обумовлені лише авторською логікою. Цей механізм здатний пояснити

нестандартну (почасти алогічну) лексичну сполучуваність більшості переносних епітетів: у складі ідіолекту такі епітети укладаються в логіку образного мислення та перестають сприйматися як незвичайні.

Загалом можна говорити про складність та розгалуженість типології епітетів, що уможлиблює багатоаспектний та різноплановий аналіз епітетних конструкцій.

Отже, епітет вважається найдавнішим і найефективнішим образним засобом мовлення. У літературознавчих студіях переважає розуміння епітета як образного художнього означення. Епітет розглядають як різновид тропа і ставлять в один ряд з метафорою та метонімією. У лінгвостилістиці першорядне значення мають семантичні показники епітета. З одного боку, епітет виступає як атрибутивний компонент при означуваному слові, він наділений експресивним навантаженням та емоційно-оцінними конотаціями. З іншого боку, завдяки семантичним особливостям епітет сприяє створенню образу і, отже, може набувати властивостей тропа.

Список використаних джерел

1. Волковинський О. С. Епітет як елемент архітекtonіки та внутрішньої форми літературного твору: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.06 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2012. 36 с.
1. Красавіна В. В. Структурно-семантичні, стилістичні та текстові функції епітета в історичному романі (на матеріалі творів другої половини XIX – першої половини XX ст.): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 2005. 20 с.
2. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови: підручник. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
3. Онопрієнко Т. Епітет як первісний троп і системоутворюючий центр тропіки. *Вісник Житомирського держ. пед. ун-ту*. 2001. №8. С. 127–130. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/1055/2/01otmsct.pdf> (22.04.2024).
4. Святовець В. Ф. Словник тропів і стилістичних фігур. Київ: Академія, 2011. 174 с.
5. Словник епітетів української мови / С. П. Бибик, С. Я. Єрмоленко, Л. О. Пустовіт; за ред. Л. О. Пустовіт. Київ: Довіра, 1998. 431 с.
6. Шутова Л. Епітет в українській поезії 20-30-х років XX століття (структурно-семантичний і функціональний аспекти): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 2003. 20 с.

Данилевська А. В.,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Герасименко Ю. А., к.філол.н., ст. викл.,
Бердянський державний педагогічний університет

THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION AND MIGRATION PROCESSES ON THE ENGLISH LANGUAGE IN MODERN BRITAIN

Анотація

У статті проаналізовано вплив міграційних процесів та глобалізації на розвиток англійської мови у Великобританії. Дослідження охопило зміни в освітній сфері, зокрема зміни у методиці викладання англійської мови відповідно до сучасних мовних і культурних викликів. Авторка аналізує перехід від традиційних методів до більш гнучких та інтерактивних форм навчання, з урахуванням різноманітності контингенту.

Ключові слова: глобалізація, міграція, інформаційне суспільство, цифрові технології, комунікація.

Summary

The article analyses the influence of migration processes and globalization on the development of the English language in Britain. The study covered changes in the educational field, in particular changes in the methodology of teaching English in accordance with modern linguistic and cultural challenges. The author analyses the transition from traditional methods to more flexible and interactive forms of education, taking into account the diversity of the contingent.

Key words: globalization, migration, information society, digital technologies, communication

Relevance of research. The English language, which acts as a universal means of communication in the world context, is going through a period of intense changes caused by the dynamics of world relations. Globalization processes promoting the interaction and integration of different cultures, as well as migration flows, affect the English language in the UK, prompting it to interact with new languages and dialects. This process enriches the vocabulary of British English by incorporating new terms and introducing different accents and ways of speaking.

Modern migration dynamics bring people with different languages to the UK, which promotes the exchange and integration of different language forms and dialects. This affects educational policy, methods of teaching English, as well as the social integration of migrants. A deep study of these phenomena is necessary for understanding the mechanisms of language development and adaptation to changing living conditions, evaluating language policy, and planning education in the context of a multilingual society.

There is a lack of research that would specifically highlight the impact of globalization and migration processes on the development of the English language in modern Britain, which requires detailed study. This is due to the fact that globalization and migration flows make significant adjustments to the structure and functioning of the English language, stimulating its development and transformation. Such a situation requires in-depth analysis in order to understand current trends and predict future changes in the use of the English language in the context of modern Britain.

The **purpose** of the article is to study the impact of globalization and migration processes on the current state and development of the English language in Great Britain.

The English language has always played an important role in the history of Great Britain. Over the centuries, this language has evolved and changed under the influence of various factors such as imperial expansion, cultural exchange and social transformations. In the modern period, with the emergence of globalization and intensive migration processes, the English language in Britain is once again experiencing significant changes.

With globalization, English has become the world language of communication. It is used as an official language in many international organizations, such as the United Nations and the World Trade Organization, and is the language of business communication in many fields, including business, science, and technology. Globalization promotes the spread of English through the Internet, telecommunications technology, and mass media. Many young people in Britain study English as a foreign language in order to have a competitive advantage in the global labour market [4; 9].

Recent decades have been characterized by the growing role of the English language at the global level as a lingua franca in the fields of economics, science and politics. According to Crystal, 85% of the world's international organizations use English as an official language in transnational communication. Approximately 85% of world film productions and markets prefer the English language, and 90% of scientific articles are published in English [3, 99; 5].

Among the main trends shaping the English language today, it is worth highlighting the simplification of pronunciation and structure, the mutual influence of different dialects, innovation in the creation of words, as well as the interaction between different speech styles and elements from other languages [8].

Lexical transformations in English are the most visible. The appearance of new words and the development of new meanings for existing words, as well as the departure of some words from active use, is a characteristic feature of language evolution. These changes often reflect a wide range of external influences, ranging from technological innovations to youth slang, global challenges, cultural trends, and the influence of other languages [7].

The mass media, including the press, radio, television and film, play an important role in this process, acting as catalysts for the spread of new language forms. These media platforms not only reflect, but also actively shape language customs, offering a variety of linguistic elements that reflect contemporary social and cultural trends. Thus, changes in the English language can be considered not only a

linguistic process, but also a reflection of the wider socio-cultural context in which it functions.

One of the key aspects of globalization is technological progress, particularly the emergence of the Internet. The spread of English as an international language and the Internet as a limitless channel of communication complement each other in the era of globalization. The Internet has changed the ways of human communication and approaches to learning and teaching English, especially with the advent of computer communication and Internet technologies at the end of the 20th century.

The evolution of the English language as reflected in the modern lexicon is important for understanding language trends and cultural changes. For example, the word "blog", which arose from the merger of the words "web" and "log", today is used to denote an online magazine, and a person who keeps a blog is called a "blogger". This evolution of terminology reflects the growing importance of the Internet in today's world. Similarly, the term "phishing," derived from the word "fishing," is now used to describe fraudulent attempts to obtain confidential information over the Internet.

Also, the Internet affects the lexical, phonetic and syntactic standards of the language, as well as the perception of the "correct" language by most teachers. The spread of a shortened form of English in chat groups and the virtual world is a clear example of this.

Traditional approaches to language learning have often been prescriptive, favoring a standard written form of language that reflects a classical literary style. However, the descriptive approach in linguistics does not condemn usage that does not conform to standard linguistic norms, but attempts to describe and explain the variety of linguistic variations. For example, the differences between American and British spelling reflect the impact of globalization on the English language.

The process of teaching English has undoubtedly been influenced by globalization. This is reflected in the change of educational methods and the use of modern technological means. Teachers who previously used traditional teaching methods are increasingly using laptops, LCD screens, e-mail and other digital tools.

Conclusion and prospects for further research. The English language in modern Britain is undergoing significant changes under the influence of globalization and migration processes. On the one hand, as a result of globalization, the English language has taken the position of the global language of communication, is used in international organizations and is becoming a key tool in the fields of business, science and technology. On the other hand, intensive migration processes enrich the English language with new words and phrases from other languages, influence the formation of new dialects and accents.

These processes affect educational policy, English language teaching methods and social integration of migrants. They also pose new challenges to language policy and educational planning in the context of a multilingual society. The evolution of the English language reflects linguistic trends and cultural changes in a globalized world, requiring in-depth analysis to understand current trends and predict future changes.

References

1. Гаврик Т. П. Основні діалекти англійської мови. EnglishStudent. URL : <https://englishstudent.net/blog/2017/10/13/osnovni-dialekti-anglijskoi-movi/>.

2. Павлюк, В.І. (2014) Аббревіатури сучасної англійської мови як складова молодіжного інтернет-сленгу. Вилучено з: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/353>.
3. Панасенко Є. О. Англійська мова як lingua franca та її роль у сучасних світових політико-економічних процесах. Держава та регіони. Серія: Державне управління, 2019 р., № 3 (67), С. 96–103.
4. De Swaan, Abram (2001): Globalization and Its Effect on the World's Languages. Available at URL: http://www.transpanish.biz/translation_blog/globalization-and-its-effect-onthe-world%E2%80%99s-languages/.
5. English Speaking Countries 2019. URL: [http:// worldpopulationreview.com/countries/english-speaking-countries](http://worldpopulationreview.com/countries/english-speaking-countries).
6. Hobbs, F.D. Traffic control. Encyclopædia Britannica Online. 2016. Retrieved 21 January, 2016. Available at URL: <http://www.britannica.com/technology/traffic-control>.
7. Simpson J., Weiner E. Oxford English Dictionary, Oxford. 2015, volume twenty, ISBN 0-19-861186-22.
8. Swan, M. What is happening in English?. *English Teaching Professional*. 2005. № 40. P. 69–74.
9. Watson James L. Cultural globalization. Encyclopædia Britannica Online. Retrieved 21 January, 2016, from URL: <http://www.britannica.com/science/cultural-globalization>.

Костецька А.М.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Школа І.В., к.філол.н., доц.,
Бердянський державний педагогічний університет

THE ROLE OF GENDERED VOCABULARY IN VIRGINIA WOOLF'S NOVEL «ORLANDO»

Анотація

Стаття присвячена дослідженню ролі гендерної лексики у романі Вірджинії Вулф «Орландо». Аналізуючи гендерно марковану лексику, використану для зображення головного герою/героїні, який змінює стать, можна краще зрозуміти, як англійська письменниця зображує гендерну мінливість. Саме вивчення цього лексичного пласту у творі дозволяє переосмислити текст з точки зору гендеру. Стаття стверджує, що Вулф усуває гендерні стереотипи у словниковому складі роману, руйнуючи межі між маскулініними та фемінними якостями, і використовує прикметники, пов'язані з однією статтю, для опису іншої, спонукаючи замислитися над сприйняттям гендерної ідентичності.

Ключові слова: гендерна лексика, жіночі та чоловічі мовні елементи, гендерні стереотипи у словнику, бісексуальна ідентичність.

Summary

The article is devoted to the study of the role of gendered vocabulary in Virginia Woolf's novel «Orlando». By analyzing the gendered lexicon used to depict the protagonist who changes gender, one can better understand how the English writer portrays gender fluidity. It is precisely the study of this lexical stratum in the work that allows a re-evaluation of the text from a gender perspective. The article argues that Woolf eliminates gender stereotypes in the novel's vocabulary, disrupting the boundaries between masculine and feminine qualities, and uses adjectives associated with one gender to describe the other, prompting reflection on the perception of gender identity.

Keywords: gendered vocabulary, feminine and masculine linguistic elements, gender stereotypes in vocabulary, bisexual identity.

Introduction: The examination of gendered vocabulary in Virginia Woolf's «Orlando» holds significant importance within the expanding focus on the gender perspective in text analysis. Exploring this aspect provides an opportunity to reevaluate well-established literary works, gaining a deeper understanding of their inherent possibilities from the perspective of gender perception, whether female or male.

Virginia Woolf and her novel «Orlando» have attracted the attention of many researchers in gender studies. Scholars such as Olha Bandrovska, Judith Butler, Karen R. Lawrence, Jess Whithman, Sandra M. Gilbert, Susan Gubar, Susan Stanford Friedman, Nataliia Liubarets, and Iryna Shkola have extensively examined the gender

dynamics within the text, primarily from a literary perspective. Linguists like Deborah Cameron, Sally McConnell-Ginet, and Jennifer Coates, whose research in language and gender can provide valuable insights applicable to analyzing «Orlando», have explored gendered vocabulary.

Hannah Hellman, in her thesis titled «Breaking The Binary: Virginia Woolf's Subversion of the Heteronormative Through Gender Play in Orlando: A Biography», interprets Woolf's 1928 novel as both an exploration of alternating gendered experiences and a subversion of heteronormativity through gender play. Another study titled «Gender, Performativity, and Agency in Virginia Woolf: A Butlerian Reading of Orlando» closely examines Woolf's Orlando through the lens of Judith Butler's concepts of gender, performativity, and agency. Ukrainian researcher Alina Omelnychenko also explored gender identity in Woolf's novel «Orlando».

However, the analysis of these works showed that the exploration of the gendered vocabulary in the novel remains on the periphery of scholarly research. This became the impetus for our article, which aims to investigate the peculiarities of the use of gendered vocabulary in the novel «Orlando».

The research materials include Woolf's novel «Orlando», specifically passages and vocabulary related to the title character, as well as relevant scholarly works on gender identity and language in this text. The methodology employs a descriptive-analytical approach (to analyze the linguistic specifics of gender), an interpretative-textual method (to identify means of verbalization), and a comparative method (to determine similarities and differences in the verbalization of gender roles of the male and female characters across different levels). As Smith wisely noted, «Gender is all about subtext, and that is only one of the many reasons why Orlando is brilliant. Orlando is also different in the sense that it is a bit more whimsical or humorous than Woolf's other work, because Woolf needed something different after processing her grief for her lost parents; something (or someone) alive [3, 318].

Considering Orlando through the lens of *A Room of One's Own*, it seems likely that Woolf aimed to portray the female Orlando as embodying the ideal state of androgyny. This entails being knowledgeable about both male and female secrets, thereby having access to the entirety of human experience and enabling full utilization of intellect and creativity. This perspective grants Orlando the ability to select the finest aspects of both genders, as articulated in a passage within the novel: «nor can there be any doubt that she reaped a twofold harvest by this device; the pleasures of life were increased and its experiences multiplied» [8, 498]

Virginia Woolf illustrates how Orlando embodies traits and characteristics commonly associated with both masculinity and femininity: «if Orlando was a woman, how did she never take more than ten minutes to dress?» and at the same time «she could drink with the best and liked games of hazard» [8, 479].

When Orlando is a woman we can trace manifestations of femininity in the language of the character: more frequent use of affective vocabulary units, various intensifiers, particles, and exclamatory sentences associated with greater emotional expressiveness of feminine speech. «Upon my soul, what a life this is!» [8, 423].

Also, we can monitor the presence of prose rhythm at the textual level of V. Woolf's novel. Especially in the parts where V. Woolf uses gender-marked lexical units. The rhythm of gendered units is created through the repetition of words of

masculine and feminine gender, gender-marked vocabulary, syntax, contrasts, and parallelisms. They emphasize our attention on masculine or feminine characteristics. In this excerpt, the description of Orlando as a man is presented, yet the rhythm of gender-marked lexical units creates a feminine image. Most gender-marked lexical units have a feminine connotation: «the red of the cheeks», «peach down» – blush on the cheeks and mentioning of peach in describing appearance most often associates with the aspect of a young girl. The rhythm of this description evokes in our consciousness the image of a refined and charming girl, rather than a youth.

«The red of the cheeks / was covered with peach down; / the down on the lips / was only a little thicker / than the down on the cheeks. / The lips themselves were short / and slightly drawn back / over teeth of an exquisite / and almond whiteness. / Nothing disturbed the arrowy nose / in its short, tense flight; / the hair was dark, / the ears small, / and fitted closely to the head» [8, 423].

The dichotomy of «female» and «male» is discernible in numerous literary creations by the English writer. However, we contend that «Orlando», where the protagonist undergoes a gender transformation, stands out as particularly illustrative in this regard. Consequently, right from the inception of Virginia Woolf's narrative, the portrayal of the main character introduces an element of uncertainty that challenges the reader's conventional notions of gender.

This unique aspect of the “Orlando” narrative not only captivates the reader's attention but also prompts a deeper reflection on the fluidity and malleability of gender roles. The character's gender metamorphosis serves as a narrative device that disrupts traditional expectations, inviting readers to reconsider their preconceived notions about the stability of gender categories in literature. Furthermore, Woolf's exploration of gender in “Orlando” encourages a nuanced examination of societal norms and expectations surrounding gender identity, offering readers a thought-provoking journey into the intricacies of the human experience.

Woolf's deliberate blurring of gender boundaries in Orlando underscores the fluidity of identity, challenging societal norms and expectations. The nuanced exploration of Orlando's gender expression invites readers to ponder the constructed nature of gendered attributes and the influence of societal perceptions on individual identity. The narrative's playful approach not only enriches the story with complexity but also serves as a commentary on the multifaceted and evolving nature of human identity.

The concept of androgyny in the author's vision is discernible in the characters' dialogue, evident in the abundant use of adjectives that signify traits traditionally associated with either gender to describe the opposite sex. This linguistic choice is instrumental in bringing to life the theme of transgenderism in Virginia Woolf's novel. Through the characters' verbal expressions, Woolf skillfully challenges stereotypical gender norms, contributing to a narrative that explores the fluidity and complexity of gender identity.

Virginia Woolf's novel «Orlando» explores gender fluidity through her deliberate use of gendered language and violation of gender stereotypes. The novel's transgender protagonist, Orlando, undergoes a gender transformation, and Woolf employs linguistic techniques to challenge preconceived notions about masculinity and femininity.

Woolf interchangeably uses adjectives traditionally associated with specific genders to describe Orlando, regardless of their current gender presentation. For instance, she describes the male Orlando using traditionally feminine descriptors like «blushing» and comparing him to a «damask rose» This linguistic strategy prompts readers to contemplate the influence of language in shaping societal perceptions of gender and identity.

By eliminating gender stereotypes in her vocabulary choices, Woolf aims to demonstrate that there are no clear boundaries between masculine and feminine qualities. She portrays Orlando as embodying traits typically associated with both genders, disrupting societal expectations and fostering a nuanced understanding of gender expression.

The analysis reveals that gender stereotypes and their violation play a crucial role in the linguistic representation of Orlando's character. Woolf's unconventional use of gendered language serves as a thought-provoking commentary on the dynamic and evolving nature of gender representation in literature, challenging readers to reevaluate their perceptions and embrace a more inclusive understanding of identity.

References

1. Бандровська, Ольга. Метаморфози тіла в романі Вірджинії Вулф «Орландо» Іноземна філологія : N 121/2009 Львів, Львівський нац. університет ім. Івана Франка, С. 277–284.
2. Любарець Н.О. Жанрова гра в романі Вірджинії Вулф «Орландо». *Мовні і концептуальні країни світу*. 2011. Вип. 33. С. 371–375.
3. Школа І. В. «Орландо» В. Вулф: транс'гендерна подорож у світ Іншого. *Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство*. Бердянськ: БДПУ, 2013. Вип. VIII. Ч.3. С. 161–169.
4. Hellman H. Breaking The Binary: Virginia Woolf's Subversion of the Heteronormative Through Gender Play in Orlando: A Biography. 2023. *Electronny resurs*: URL: <https://scholarworks.calstate.edu/downloads/4b29bd39p>.
5. Lawrence, Karen R. «Orlando's Voyage Out». *MFS Modern Fiction Studies*, vol. 38 no. 1, 1992, p. 253-277. URL: <https://doi.org/10.1353/mfs.0.0537>.
6. Smith, Susan Bennett. «Reinventing Grief Work: Virginia Woolf's Feminist Representations of Mourning in Mrs. Dalloway and to the Lighthouse.» *Twentieth Century Literature*, vol. 41, no. 4, 1995, p. 310, <https://doi.org/10.2307/441533>.
7. Whithman Jess. Unravelling Gender Binaries in Virginia Woolf's Orlando. *The Independent* December 7, 2020. URL: <https://www.independent.co.uk/unravelling-gender-binaries-in-virginia-woolfs-orlando/>.
8. Woolf V. Orlando: novel. *Selected Works of Virginia Woolf*. London, Wordsworth Editions . 2005. P. 393–560.

Мокляк А. Ю.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Глазова С. М. к. філол. н, доц.,
Бердянський державний педагогічний університет

ФУНКЦІОНУВАННЯ СКЛАДНИХ НЕПОВНИХ РЕЧЕНЬ У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація

У статті проаналізоване неповне складне речення – предикативну одиницю, у якій вербально не представлено необхідного структурного елемента (тобто наявна незаміщена синтаксична позиція), відсутність якого призводить до семантичної неповноти. Семантичне заповнення таких конструкцій в мові творів українських письменників відбувається або за рахунок контексту, що веде до виділення контекстуально-неповних речень, або з опорою на ситуацію (ситуативно-неповне речення), або це особливий структурно-семантичний різновид – еліптичні речення.

Ключові слова: складне речення, неповне речення, контекстуальні, ситуативні, еліптичні речення.

Summary

The article analyzes an incomplete complex sentence – a predicative unit in which the necessary structural element is not verbally represented (that is, there is an unsubstituted syntactic position), the absence of which leads to semantic incompleteness. The semantic filling of such constructions in the language of the works of Ukrainian writers occurs either due to the context, which leads to the selection of contextually incomplete sentences, or based on the situation (situational incomplete sentence), or it is a special structural-semantic variety – elliptical sentences.

Keywords: complex sentence, incomplete sentence, contextual, situational, elliptical sentences.

Сучасні підходи до аналізу синтаксичних одиниць різних рівнів характеризуються прагненням до всебічного опису їхньої структурної організації, семантичного наповнення та функціональних закономірностей (semantic content and functional regularities) синтаксичних одиниць різних рівнів. Усі ці аспекти традиційно перебувають у полі зору сучасних лінгвістів. Саме лінгвістична прагматика зосереджує увагу на нерозривному зв'язку мови та мовної особистості, який можна простежити в текстах, у тому числі й художніх.

Враховуючи особливості мовленнєвої діяльності комуніканта, лінгвістична прагматика створила умови для вивчення різних одиниць мови з точки зору нового підходу, який розглядає нерозривний зв'язок між мовою і мовною

особистістю, що розкривається в текстах і через тексти. Розглядаючи авторську інтенцію, можна стверджувати, що свідоме використання певних синтаксичних одиниць у певному контексті, особливо їх конвергенція з іншими синтаксичними одиницями, може бути ефективним засобом вираження авторської інтенції та створення додаткового концептуального значення для автора.

Метою цієї статті є зосередження уваги на одному з проміжних рівнів мовної структури – лексичній неповноті предикативних частин складного речення. Саме авторська інтенція (художній текст) дозволяє комунікатору показати актуальність обраної теми та зосередити увагу на функційному значенні мовних засобів у синтаксичній структурі.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики вчені-мовознавці М. Ващенко, С. Караман, О. Караман, М. Пентиліук, О. Хорошкіна основи українського синтаксису подають у вигляді правил щодо вживання слів у функції речення та поєднання слів і словосполучень у реченні [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

Методи дослідження: лінгвістичний (синтаксичний) аналіз і категоріальний опис.

Аналізуючи неповні конструкції, ми переконуємося, що вони є типовими для сучасної української мови і широко вживаються в українській художній літературі. Для літературних творів характерний синтаксис, що створює «потік свідомості», тобто ламаний синтаксис, основними рисами якого є промовистість, ілюзія розмовності, просторіччя, експресивність, непослідовність, спонтанність висловлювання, нерівномірність інтонації тощо. Порушуючи гармонію класичного речення, неповна модель функціонує, з одного боку, як реалізуюча конструкція синтаксису, а з іншого боку, бере участь у розширенні мови художніх творів та елементів художньої мови.

Неповні речення, що характеризуються промовистістю і фрагментарністю, компресією, згущенням думки, динамічністю, частовживані в українських художніх творах:

«Колись я хотіла вирости і стати гарним кухарем. Потім вчителькою. Потім стюардесою. І ніколи – художницею» (В. Лис);

«І тоді повів Муляр багатія по селах і містах, показав витвори рук своїх – спочатку звичайні, а потім все кращі, все своєрідніші, неповторні. І ще – роботу учнів своїх, котрі вже перевершили свого вчителя» (В. Врублевська);

«Чого я думаю? У попи, А як не хоче, то на Січ, і там не згине вражий хлопець. Іти лиш в хату...» (Т. Шевченко);

«– Ми українці, Киліяно... Християни.

Киліяна мимовільним напруженням звільнила зв'язані рушником руки, здерла з обличчя прозорий серпанок.

– Я хочу жити! – закричала вона. – Не однімай у мене і в себе сонце.

– Це чуже сонце, – глухо відповів Лаврін.

– Воно одне, – гукала вона, знайшовши у власних словах якусь істину. – І любов одна.

– Але батьківщина теж лише одна, – важко підвів голову Лаврін» (Ю. Мушкетик).

Синтаксисти вважають односкладні та двоскладні речення неповними, якщо не всі синтаксичні елементи словесно подані (у них не номіновано певного

формального компонента (головного чи підрядного), але його можна зрозуміти з контексту та мовленнєвої ситуації).

Ті чи інші формально організуючі його члени (головні або другорядні) без називання зрозумілі з контексту або мовленнєвої ситуації у простих реченнях:

«*[Ви не будете плакати?] Не поставите душу на якір?*» (Л. Костенко).

У складному реченні може тільки одна частина характеризуватися повнотою граматичної структури, а всі інші – неповнотою. Незважаючи на формальну відсутність, ці члени все одно беруть участь у формуванні частин складного речення, а саме скріплюють та організують його структуру:

«*Ото Марія ладна була щодня носити сусідам черепки з борщем чи товченими фасулями, жменьку кулешки, чи кусник сала, щоб тільки Іван не був голодний, щоби мав силу грати у дримбу*» (М. Матіос).

Переважна більшість лінгвістів виокремлює такі типи неповних простих і складних речень, як контекстуальні, ситуативні, еліптичні, що успішно функціують у художній мові [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

Контекстуальне речення – це неповне речення, у якому неназваний член речення згадується в контексті (у найближчому реченні або в одній із частин складного речення), як от у складній побудові:

«*Каменярам підкорюється камінь,
а хліборобам – просторінь землі*» (М. Сингаївський);

«*Квітку метелик цілує,
обрїї – сонце ясне,
вітер – берізку німую*» (В. Сосюра);

«*Хай тобі кожен метелик буде привітом,
а кожний подих вітру – поцілунком*» (О. Гаврилюк);

«*Цілую усмішку твою, як сон траву, як вітер – листя*» (Г. Чубач).

Ситуативні речення – це неповні речення з неназваними членами (або членом), що впливають із ситуації, підказаної оточенням. У таких реченнях загальна мовленнєва ситуація компенсує пропуск, а форма наявних членів речення вказує на граматичний зв'язок з ними, як от у складній конструкції:

«– *Король казав: ти пив з ним чару дружби, – белькотів посол.*

– *Миру! Тоді він був ще коронним.*

– *Ще казав: ти мудрий, хитрий і тихий.*

– *Ніколи не був.*

– *Ага. Щось ти й тоді вчворив*» (Ю. Мушкетик).

Еліптичними є такі речення окремого типу, особливістю побудови яких є відсутність, наприклад, такого дієслівного присудка, що не згадано в попередньо наданій інформації, тобто присудка, що з семантичного погляду не є потрібним для передачі такого повідомлення. Інакше ці побудови називають синтаксичними конструкціями з нульовим присудком. Слід зауважити, що нульовий присудок бере участь у побудові таких конструкцій і не потребує відновлення [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8], як от у складному реченні:

«*Сволок тут мережаний, одвірки різьблені. На покуті, в кутку, божниця – образи на двох довгих полицях, поміж ними кілька дорогих, мальованих на кипарисі та жерсті грецькими та київськими майстрами. Перед образами – непогасна лампада*» (Ю. Мушкетик).

Отже, неповні речення мають таку саму структуру, як і повні речення (як прості, так і складні). Пропуск окремих компонентів речення може траплятися як у поширених, так і в непоширених реченнях, як в односкладних, так і в двоскладних реченнях. Слід також наголосити, що аналізовані складні предикативні одиниці є частовживаними в українській літературі.

Список використаних джерел

1. Білодід І. Сучасна українська літературна мова: синтаксис. Київ: Наукова думка, 1972. 516 с.
2. Вихованець І. Граматика української мови. Синтаксис: підручник. Київ: Либідь, 1993. 368 с.
3. Гуйванюк Н. Лексичні й синтаксичні експресиви як засіб суб'єктивізації висловлення (на матеріалі творів буковинських письменників). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2011. Вип. 7. С. 90–96.
4. Загнітко А. Теоретична граматика української мови: синтаксис: монографія. Донецьк: ДонНУ, 2001. 662 с.
5. Караман С., Караман О., Плющ М. Сучасна українська літературна мова: навч. посіб. Київ: Літера, 2011. 560 с.
6. Кульбабська О., Цуркан М. Еліптичні та неповні речення в індивідуальній мовній практиці Марії Матіос. URL: http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/o._kulbabska_m._tsurkan_ellipticaand_incomplete_sentences_in_the_individual_language_practice_of_mariia_matios.pdf (28.03.2024).
7. Слинко І., Гуйванюк Н., Кобилянська М. Синтаксис сучасної української мови: проблемні питання: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
8. Шулъжук К. Синтаксис української мови: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.

Приходько А.Б.,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Шиманович І.В., к.пед.н., доц.,
Бердянський державний педагогічний університет

РОК-МУЗИКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ РЕСУРС ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація

Стаття присвячена рок-музиці як ефективному ресурсу для вивчення англійської мови. Об'єктами аналізу стали композиції: «Lost in Hollywood» (System of a Down), «Lorelei» (Scorpions) та «What love can be» (Kingdom Come).

Ключові слова: музика, рок-музика, англійська мова

Summary

The article deals with rock music as an effective resource for learning English. The objects of analysis were the compositions: «Lost in Hollywood» (System of a Down), «Lorelei» (Scorpions) та «What love can be» (Kingdom Come).

Keywords: music, rock music, English

Англійська мова є мовою конференцій та спортивних змагань на міжнародному рівні, основним засобом міжнаціональної комунікації та лідером серед мов, які використовують в Інтернеті. Знання англійської мови – це одна з ключових компетентностей в умовах неперервних глобальних змін. У давнину джерелами вивчення будь-якої мови був культурний обмін та побут. У сучасному світі з'являється все більше нових ресурсів: автентичні матеріали та підручники, відео та статті на численних платформах, різноманітні види мистецтва, міжнародна комунікація та інші. Головне завдання процесу вивчення іноземної мови – створити комбінацію умов, методів та прийомів, що забезпечать підвищення ефективності, мотивації та результативності. Відносно новим способом є пізнання нової мови через музичні композиції різних жанрів та стилів.

Аналіз останніх публікацій показав, що питання впливу музики на вивчення іноземної мови стало об'єктом досліджень вітчизняних вчених: Я. Гусак-Шкловська, О. Василенко, О. Фучила, Т. Судима, Л. Петько, С. Гебель, А. Гезь.

Мета даного дослідження – дослідити використання рок-музики як інструмента для покращення вивчення іноземної мови. Об'єктом нашого дослідження є композиції: «Lost in Hollywood» (System of a Down), «Lorelei» (Scorpions) та «What love can be» (Kingdom Come).

Метод «симбіозу» музики та мови – найефективніший у процесі вивчення іноземної мови. Найперші поняття, які ми починаємо опановувати: інтонація мови, впорядкування тонів, звуків. Пізніше людина вчиться «музичності» мови, що є найважливішою умовою для успішного спілкування [5]. У зарубіжній науковій спільноті «музика» функціонує також як «значок». Згідно з цією концепцією з раннього підліткового віку, люди розвивають не тільки вищезазначені базові поняття та вміння, а й «музичну ідентичність», яка визначається як поєднання різноманітних компонентів, наприклад: оцінювання інших та оцінювання власних уявлень про себе [2]. Коли людина розмовляє з іншою людиною, вона дає слухачеві одразу два обсяги інформації: семантично передає зміст думок і інтонаційно – емоційний зміст. Музика полегшує запам'ятовування і є потужним інструментом для розвитку навичок, які включають словниковий запас і вимову мови. У результаті, музика як метод вивчення допомагає створити ситуацію, в яких студенту дозволяється відчувати і використовувати нову інформацію в міру її засвоєння, що може тільки прискорити і покращити процес навчання.

Рок (від англ. to rock – гойдатися, трястись) – це узагальнена назва ряду напрямків популярної музики другої половини ХХ століття, що походять від рок-н-ролу та ритм-енд-блюзу. Феномен цього різновиду музики полягає в тому, що «емоційне гойдання», яке отримують слухачі, викликає почуття задоволення,

драйву. Масова культура найяскравіше проявила себе в США на рубежі XIX–XX ст. Політолог Збігнев Бжезинський зауважував, що США надали світу науково-технічну революцію та масову культуру. Завдяки засобам масової комунікації рок-музика стала одним із вагомих чинників розвитку культури XX століття [3].

Окрім того, присутність людини, що вивчає мову, у світі рок-музики – це закономірне явище, що охоплює сприйняття не тільки мовних інструментів, а й емоційних, психофізіологічних і морально-естетичних відгуків на виклики соціуму, епохальних подій, міжособистісних взаємодій, психологічних станів [4].

Для правильного добору музичного матеріалу з метою його ефективного залучення під час процесу вивчення іноземної мови слід спиратись на низку чинників, насамперед, це врахування вікової категорії та рівня мови учнів.

Викладачі Кембриджського університету зазначають, що підбір музичної композиції має відповідати віковим особливостям. Наприклад, для дитини від 5 до 12 років слід підбирати композиції, які мають велику кількість повторюваних рядків та римованих слів, невелику кількість незнайомих слів та мають містити знання з найнеобхідніших тем (цифри, кольори, тварини та інші) [1]. Тому, використання для цієї вікової категорії таких рок-композицій як: «Lost in Hollywood» (System of a Down), «Lorelei» (Scorpions) та «What love can be» (Kingdom Come), може виявитись недоречним, адже такий жанр музики сфокусований на суспільно-політичних темах та глибоких емоційних переживаннях, містить велику кількість граматичних та лексичних одиниць, що може стати перешкодою для повноцінного сприйняття музичного твору. Проте, для учнів від 13 років такі композиції можуть бути використані

1) з метою створити певну атмосферу;

Композиції «Lost in Hollywood» (System of a Down), «Lorelei» (Scorpions), «What love can be» (Kingdom Come) створюють певну емоційну атмосферу: депресивне світосприйняття, занурення у обробку німецької легенди про річну діву Лорелай та страждання від кохання. Підбір різних рок-композицій допоможе сфокусуватись на певних емоційних відчуттях: від драйвових до спокійних та легких мотивів.

2) з метою поповнити лексичний склад мови;

Вірмено-американський альтернатив-метал-гурт System of a Down використовує відносно складні лексичні одиниці у текстах пісень. Наприклад: «*vicious streets*» [*violent and cruel in a way that hurts someone physically*], «*two-time*» [*cheat*], «*the biggest fish*» [*an important or influential person*][4]. Більшість з лексичних одиниць мають схожі відповідники в українській мові, що полегшує їх сприйняття.

Німецький рок-гурт Scorpions використовує складні лексичні одиниці у текстах пісень. Наприклад: «*dagger*» [*a short pointed knife used as a weapon*], «*led me astray*» [*they make you believe something which is not true, causing you to make a wrong decision*], «*pass you by*» [*if something passes you by, it happens but you are not involved in it*].

Американський рок-гурт Kingdom Come використовує відносно прості лексичні одиниці у текстах пісень з постійними повторами: «*I want to be*», «*I never*

want to be», «*Now that I know*», «*All that I want*» що полегшує сприйняття пісні та допомагає відпрацювати повторювані конструкції.

3) з метою відпрацювання певних граматичних конструкцій;

Так, у композиції гурту System of a Down переважає використання теперішнього часу, а саме таких його форм: Present Perfect, Present Simple. У піснях групи Scorpions домінує використання минулого часу, а саме таких його форм: Past Simple, Past Continuous. Гурт Kingdom Come віддає перевагу конструкціям з теперішнім часом, а саме Present Simple.

4) розвиток країнознавчих та лінгвокультурних компетентностей;

Композиція гурту System of a Down «Lost in Hollywood» може допомогти у вивченні соціально-політичних та соціально-культурних процесів США, таких як поширення концепту «американської мрії».

Пісня гурту Scorpions «Lorelei» – це музичне уявлення відомої літературної обробки легенди про діву Лорелай.

Композиція гурту Kingdom Come «What love can be» не має зв'язків з культурними процесами чи суспільно-політичними процесами, а містить лише зв'язок з особистими переживаннями автора, емоціями та почуттями.

Отже, використання музики у сучасному процесі вивчення іноземної мови – це необхідність, яка вимагає обережного відбору композицій відповідно до вікових та психологічних особливостей учнів. Такий підхід може значно збагатити освітній процес та стимулювати більш ефективно засвоєння мови, роблячи навчання цікавим та захопливим для учнів.

Список використаних джерел

1. Learn English through songs: Cambridge university. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/learning-english/parents-and-children/your-childrens-interests/learn-english-through-songs/> (Дата звернення: 25.03.2024).
2. Rock music for myself and justice to the world!: Musical identity, values, and music preferences: SageJournals. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0305735610386836> (Дата звернення: 25.03.2024).
3. Васильєва Л. Кок-музика як фактор розвитку культури другої половини XX століття. Миколаїв : Іліон, 2016. 284 с.
4. Лоїк С. Особливості розвитку музичного сприймання рок-музики учнями підліткового віку. Тернопіль : Студентський науковий вісник. 2020. №45. С. 144–146.
5. Філоненко Т., Тихоненко І. Використання пісень на уроках англійської мови як засіб формування іншомовної компетентності учнів початкової школи: Методичний посібник. Біла Церква : Кагарлик, 2020. 46 с.

Халабузар Е. В.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Халабузар О.А., к.пед.н., доц.,
Бердянський державний педагогічний університет

FEATURES OF LEGAL LANGUAGE DOCUMENTS

Анотація

Стаття присвячена особливостям та характеристикам юридичної англійської мови (порядок слів, відсутність розділових знаків, фразеологізми, окремі закінчення, сполучення однотипних слів, рекламні прислівники, преформи тощо). Автор вказує на певні труднощі перекладу юридичних документів.

Ключові слова: юридична англійська мова, переклад, труднощі, юридичні документи, особливості юридичної мови

Summary

The article is devoted to the peculiarities and features of the Legal English language (the word order, lack of punctuation, phraseological units, certain endings, combination of the similar words, promotional adverbs, preforms, etc.). The author points on certain difficulties of the translation of the legal documents.

Keywords: Legal English Language, translation, difficulties, legal documents, features of legal language.

The essence and operational field of legal language has a significance which couldn't be overvalued within modern conditions. That's why the research of the features of modern legal language and its documents is very important for the future linguists. Chernovaty L. M., Karaban V. I., Ivanko Yu. P., Lipko I. P. underline that translation of legal documents demands the specialized knowledge and skills, which will help to interpret the content material. The future linguist has to convey the legal documents adequately into another language. Nowadays we deal the double-edged interest in legal translation, both from translators who do not have a legal education and from professional lawyers. The legal field in some issues covers all professional fields. Knowledge of certain characteristics, features and peculiarities of legal language and its documents' translation is necessary for the competent linguist.

The future linguists have to be able to interpret the elements of a legal text from language to language. Surely they have to avoid the violation of the established rules and restrictions, considering the system of correct correspondence between the legal systems of the countries (targeted and original languages).

There are some features which could be traced in the legal language texts:

1. The word order: we can find verbs, nouns or adjectives which were placed in the unusual order.

2. **Certain punctuation:** we can find the lack of punctuation within legal documents. Surely this leads to the certain problems with the understanding of the matter of fact by the ordinary readers.
3. **Certain endings:** we can find **-er, -or, and -ee name endings** (employer and employee, legator and legatee, etc.)
4. **Combination of similar words** (null and void, in terms and conditions, etc)
5. **Pro-forms** ("the said", "the aforementioned", etc.)
6. **Pronominal adverbs** ('thereof,' 'whereof, et.) which are used for the not repeating personal names.
7. **Quasi-technical meaning of the phrasal verbs** ("serve upon other parties").

These features don't cover the variety of the legal language but gives the certain image of the texts' canva. We can find elements of Legal language in the texts of certificates, contracts, instructions, and other texts that translators have to deal with during their professional activity. The main difficulties emerge during the interpretation of professional legal terminology in translating legal texts are associated. For the beginners it is really hard to transfer the correct meaning into the targeted language because they have to analyze not only the linguistic aspects but also the terms and the legal concepts within certain, particular legal systems of the both countries. Researchers underline that the bilingual dictionaries of legal terms are not able to help the linguist to solve the given problem of translation. They explain this by the fact that each case or agreement has certain context and should be analyzed according to the legal system of the country.

Karaban V. I. states that in legal language there is no place for epithets metaphors, and other expressive linguistic means. The author makes the stress on the conveying thoughts within the field of particularly strict and unique terminological fund, which contains the set of units. These units should be neutral in their emotional coloring and have various historical origins. Some elements of this set are not implemented in the language of artistic literature or poetry. Certainly this adds the special flavor and mystery to the legal language texts, emphasizing their functional significance. That's why we can't state that the legal language texts are boring or gloomy because the legal language involves not only strict terms. It is characterized by semantic certainty and accuracy of expression of concepts which some scientists considers as the mathematically-oriented poetry of our social, economical and global political life. For example, Ivanko Yu writes that in legal language there are core terms that could be seen as the fundamental base, which guarantees the stability and calmness of the universe. Obviously, legal language, which serves for the realization of the communication with the help of the official acts, does not tolerate verbal entropy. We'd like to underline that all the features of the Legal language should be transferred into the target language considering the spiritual value [3]. We have to draw attention to the accuracy, clarity, conciseness, certainty of the legislator's thoughts. The translator has to keep in mind the imperative nature of the regulatory acts, to guarantee the presence of special terminology within the legal content and at the same time he has to be intelligible and convincing.

Difficulties of translation must be solved along with the consultation or joint work with legal experts. Surely, there is a requirement to work with the huge amount

authentic documents where the required terminology could be found. This will help to clarify the linguistic environment of the term and its compatibility with the needed content. The legal terminology is one of the most complex and strict fields for the scientific research of inter-lingual cohesion due to the required thorough analysis of cross-cultural correspondences of legal terms. The researchers state that the legal text has similarities with the text of manuals, instructions and scientific texts, combining the prescriptive and cognitive function and intention.

Also, the authors note such characteristics of a legal text as tautological cohesion. This means that the same term will be repeated in each appropriate phrase, avoiding the implementation of the existing synonyms of possible paraphrase. This feature could be explained by the demand in the most possible clear transfer of information. The objectivity of the presentation of information in a legal text is also ensured by the predominance of certain tenses. We can summarize that we have to deal with the Present tense, Future tense along with the Passive constructions. The authors underline that the Present tense guarantees the objectivity, transparency. The generalization of statements is achieved with the help of the implemented Passive constructions.

This leads to the focusing on the information, throwing away the emotional factors. The texts of the legal documents tends to be characterized by the normative statements, narrative sentences, direct or implicit indication of the appropriate state of legal case. Thus, the texts of legal documents, agreements, deeds, regulations are composed according to certain standards which were developed in the society. But we have to pay attention not only to the standards of one society, but also to the standards of the target language of translation.

We have to remember that the legal text realizes not only cognitive, but also the persuasive and prescriptive functions. We have to convey such feature of the legal texts as the intentionality which could be considered as the imperative, command. We must avoid such grammar structures as: subjunctive mood which can lead to the doubts or uncertain assumptions.

Thus we deal with the requirement to translate the text of legal language with the help of strict rules, certain syntactic structures, terms, words order, lack of punctuation, types of logical connections, the abundance of homogeneous members of the sentence. The grammatical structures should be understandable and reliable. The ambiguity should be eliminated. The clarity of linguistic expression should not be doubtful. The translator must avoid abbreviations, brackets, numerical designations or shortening because it leads to the loss of the transparency and clarity. All the numerals must be expressed in words and explained in the additional appendixes.

The listed features don't fulfill the wide range of the characteristics of the legal language. Our further research works will be devoted to these aspects of translation legal language texts.

Список використаних джерел

1. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад. Конспект лекцій і дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. Черкаси: ЧДТУ, 2002. 22 с.

2. Зінукова Н. В. Ділова документація англійською мовою: складання та переклад. Д.: ДУЕП, 2006. 68 с.
3. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпко І. П. Переклад англійської юридичної літератури: навч. посіб. для студ. ВНЗ юрид. спец. та спец. «Переклад». Вид. 3-тє, випр. і доп. Вінниця: Нова книга, 2006. 655 с.

МЕДІА СТУДІЇ

Кізілова Д. О.

Здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Мельнікова Ю. О., к.філол.н., доц.,
Бердянський державний педагогічний університет

ЗАСОБИ МОВНОЇ ВИРАЗНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ В АНАЛІТИЧНИХ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛАХ

Анотація

Журналістика не може існувати незалежно від мови. Знання та вдале її використання є чи не найважливішим чинником успішності журналіста. На цьому етапі ж постає питання впливу журналістського матеріалу на аудиторію. Найпотужніший вплив можливо вчинити за допомогою створення аналітичних матеріалів.

Ключові слова: засоби, вплив, аналітика, аудиторія, мова.

Summary

Journalism cannot exist independently from language. Knowledge and its successful use are perhaps the most important in journalist's success. At this stage, the question of the impact of journalistic materials on the audience is more than important. The most powerful impact can be made through the creation of analytical materials.

Keywords: tools, impact, analytic, audience, language.

Журналістика – інформування громадськості – завжди існувала та існує невід'ємно від мови і її способів подачі інформації. Факт виникнення і функціонування мови є, водночас, і фактором появи та розвитку журналістики. Отже, користуючись мовою для своєї життєдіяльності, вона застосовує усі наявні засоби мовної виразності.

Для інформаційної журналістики засоби виразності мають другорядне значення, зважаючи на головну мету жанру – проінформувати, донести надважливу інформацію широкому загалу без оцінювальних суджень, коментарів, думок чи позицій автора. Проте для аналітичного та художньо-публіцистичного жанру засоби мовної виразності є одним із показників майстерності та професійності автора. Такі матеріали мають на меті вплинути на аудиторію, на усіх і кожного, спонукати до певних дій, висновків, зростити у свідомості певні асоціації, упередження, надати поради, настанови, вказівки.

Актуальність дослідження. Якщо говорити про аналітичні журналістські матеріали, то можна дійти висновку, що через масовість поширення та через потребу аудиторії у поясненні подій сьогодення такі матеріали завжди матимуть і попит, і, відповідно, можливості для вчинення впливу.

Усі методи і прийоми маніпуляції у текстах медіа повинні мати і мають мовне оформлення, тобто послуговуються засобами мовної виразності.

Постановка проблеми полягає у тій же потребі аудиторії у роз'ясненні подій та їх значення. У кризові для суспільства моменти, у часи війн та обмеженості доступу до інформації, а подекуди і доступу до якісної інформації це стає необхідним, а просте інформування не задовольняє інформаційні потреби аудиторії. Відтак, виклад змісту аналітичного матеріалу супроводжується використанням засобів виразності, що може призвести не тільки до більш вдалого донесення пояснювального змісту, а й до викривлення цього ж змісту, формуючи, щонайменше, недовіру. Вдало увиразнюючи мовлення, можна досягти необхідної реакції на події у суспільстві.

Метою дослідження є визначення ролі засобів мовної виразності та виявлення на конкретних прикладах аналітичних матеріалів медіа засобів мовної виразності, які впливають на сприймання змісту.

Аналіз досліджень і публікацій з теми. Засоби мовної виразності досліджували науковці, спираючись на різне їх використання, зокрема в напрямках комунікативної якості мовлення (Л. Мацько, М. Жовтобрюх) та комунікативних навичок і вмінь авторів (А. Богуш, О. Бодальов, С. Бондаренко, Н. Кузьміна, Л. Курінна, Т. Ладиженська, Т. Піроженко, А. Петрова, Н. Притулик, В. Семиченко, Т. Шепеленко, О. Яковлева).

За визначенням І. Фоміної, засоби мовної виразності – це слово, словосполучення, текст, що утворюють словесний образ у результаті аналітико-синтетичної діяльності. За основу тут є сприйняття тексту і контексту, що поєднує первинний (поняттєвий) і вторинний (експресивно-образний) зміст [1, 242–243].

Функціями – тобто метою використання – засобів виразності є привертання уваги до матеріалу, зацікавлення аудиторії, переконання. Вони мають комунікативну спрямованість і пов'язані взаємодією між комунікантами за схемою адресант-адресат [1, 240].

Серед безпосередніх прикладів засобів мовної виразності можна виокремити наступні: фразема (фразеологізми), метонімія, метафора, епітети, порівняння, тавтологія, гіпербола, синоніми, антоніми, іронія, сатира, персоніфікація, оксюморон, багатозначні слова, емоційно-оцінна лексика, емоційно забарвлена лексика. Також варто зазначити про використання в аналітичних матеріалах не тільки художніх засобів виразності, а й стилістичних фігур: семантичних (антитеза, градація) і синтаксичних (паралелізм, анафора, епіфора, інверсія, замовчування, риторичне запитання) [1, 242].

Т. Крайнікова визначає поняття аналітичних матеріалів і жанрів журналістики як групу форм журналістських творів, в яких «осмислюються суспільно значущі проблеми політики, економіки, культури» [2].

Дослідниця також зазначає, що серед функцій аналітичної журналістики є упорядкування знань аудиторії про події сьогодення, формування позитивного чи

негативного, правильного чи хибного уявлення суспільної ситуації, процесів, а також діяльності інституцій, органів влади, суспільних лідерів тощо [2].

У статті «(Не)виграна війна, (не)ідеальна держава, (не)ідеальні люди: як жити далі?» автор використовує засоби мовної виразності для формування в аудиторії уявлення про дійсність та ситуації. Наприклад, для аналізу подій лінії бойових зіткнень: епітети («важкі солдатські ночі й дні», «виснажливо висока температура», «сліпуче біле сяйво», «кляті ворожі обстріли», «нестерпно пекельно», «загрозлива рукотворна прірва», «священне ім'я»).

Також у тексті наявні порівняння: «мов рясним вогняним дощем», «її [війни] сатанинським галопом», «чимчикує собі повільно, наче людина пенсійного віку».

Додана метафора надає не тільки образності, а й посилює вплив на сприйняття подій читачем: «викошених перехресними вогнями посадках», «вакуум недовіри», а також оксюморон «пекельні морози».

Персоніфікація (олюднення) тут посилює вплив на читача через акцентування його уваги на важливих аспектах порушеної теми за допомогою створення образів: «Йде війна», «вона [війна] зненацька побігла», «розігналася [війна] на десятки місяців, на роки», «запізнюється так звана "західна допомога"», «життя ще нікуди не поспішає», «постаріла Європа», «постаріли США», «маленький знак вмить змінює зміст слів», «папір все витримає».

Фразема наближує автора до читача: «язик не повертається», «зводити особисті рахунки», «за форс-мажорних обставин».

Це все можна зарахувати і до емоційно забарвленої лексики, і до емоційно-оцінної лексики.

Що ж до самої вибудови аналітичного твору, то її можна охарактеризувати градацією (сенси наростають на початку твору, коли автор порівнює письмо та реалії і потім до детального опису подій).

Також у тексті наявні риторичні запитання: «Корупція "на місцях" і в "центрах" або р*шисти: що небезпечніше для нас саме в цей період, коли вирішується доля війни, наше майбутнє, коли на кону – життя, робота, творчість, одним словом – все?», «Отже, невже одні віддають своє життя, а інші – далі живуть у рамках "старого" суспільного договору – крадуть без жодної політичної чи юридичної відповідальності?», «Чи може?», «Чи підуть "ідеальні" люди на фронт?», «Можливо, тоді це спонукатиме ідеальних людей захищати ідеальну державу зі зброєю в руках?» [3].

Висновки. Засоби мовної виразності є потужним інструментом впливу на аудиторію саме в аналітичних матеріалах ЗМІ через потребу у поясненні, узагальненні та систематизації отриманих аудиторією знань. Ці засоби стають потужним чинником впливу та формування суспільних думок та уявлень про події сьогодення.

Список використаних джерел

1. Фоміна І. Л. Визначення впливу засобів виразності у процесі аналізу новел Олеся Гончара на розвиток мовленнєвої компетенції майбутніх учителів. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 1 (53). С. 240–244.

2. Крайнікова Т. С. Аналітичні жанри журналістики: веб-сайт. URL: https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96_%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%80%D0%B8_%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8 (дата звернення: 4.05.2024).
3. Баглик Л. (Не)виграна війна, (не)ідеальна держава, (не)ідеальні люди: як жити далі? *Українська Правда* : веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/05/4/7453627/> (дата звернення: 4.05.2024).

Мельніков А. Г.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет філології та соціальних комунікацій,
науковий керівник – Мельнікова Ю.О., к. філол. н., доц.,
Бердянський державний педагогічний університет

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ У ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Анотація

У статті розглядаються кейси культурної дипломатії, які сприяють взаєморозумінню і зміцненню міжнародних відносин завдяки мистецтву, кіно, літературі. Автор проаналізував кейси підтримки українського народу видатними представниками культури та шоу-бізнесу, що сприяли поширенню позитивного іміджу України.

Ключові слова: культурна дипломатія, медіа, підтримка, стійкість, соціальні мережі.

Summary

The article examines cases of cultural diplomacy that contribute to mutual understanding and strengthening of international relations through the use of art, cinema, and literature. The author analyzed cultural initiatives, the support of the Ukrainian people by prominent representatives of culture and show business, who testified to the support of the figures of the world cultural community and contributed to the spread of a positive image of Ukraine.

Keywords: media, encouragement, cultural diplomacy, resilience, social measures.

Від початку повномасштабного вторгнення наша країна потребувала неабиякої підтримки: постачання зброї з боєприпасами, релокація біженців з окупованих та прифронтових територій, фінансування та гуманітарна допомога.

Але не варто забувати і про такий важливий аспект, як дипломатія, зокрема – культурна.

Мета цього дослідження – оцінити вплив культурної дипломатії на відносини між Україною і цивілізованим світом, описати її роль у сприянні взаєморозумінню та поширенню позитивного іміджу України у світі.

Меті підпорядковані такі завдання:

- виділити рамки поняття «культурна дипломатія»,
- проаналізувати українське медіаполе, та, зокрема, медіа, які містять відповідні меседжі;
- окреслити фактори, які впливають на успішність культурної дипломатії у контексті війни;
- визначити роль культурної дипломатії як інструмента міжнародних відносин у вирішенні конфліктів та поширенні позитивного іміджу України.

Проблему вивчення сучасної культурної дипломатії порушували у своїх наукових дослідженнях українські вчені О. Розумна, І. Мусієнко, О. Стасевська, І. Маланчук, Г. Лучишин, А. Гончарук, Н. Сербіна, О. Кучмій, В. Ціватий, М. Кулініч та інші. В українському медіапросторі також наявні публіцистичні дописи з означеної теми (В. Костров, Т. Пересунько та інші).

У статті О. Стасевської та І. Маланчука зазначається: «Просування своїх досягнень у сфері мистецтва, науки й освіти стає одним з ефективних засобів розв'язання зовнішньополітичних задач. Культурна дипломатія більш ніж коли-небудь стає полем боротьби за уми, серця й матеріальне багатство людей по всьому світу» [9, с. 92].

Погоджуємось з визначенням культурної дипломатії Оксани Розумної, наданим у аналітичній доповіді «Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспектив»: «Необхідність України позиціонувати себе на міжнародній арені засобами культури надзвичайно загострилася у зв'язку з потребою протидіяти агресивній політиці Російської Федерації. Культура виявилась ефективною зброєю й водночас стратегією в неоголошеній інформаційній війні» [8, с. 4].

Водночас моніторинг публікацій, присвячених вивченню культурної дипломатії, засвідчує певні лакуни. Тому актуальність дослідження полягає у вивченні конкретних кейсів, ідентифікації найбільш ефективних підходів і стратегій просування культури, з'ясуванні, наскільки вони можуть бути ефективними, особливо в умовах широкомасштабного вторгнення.

Державну культурну політику визначають як «сукупність принципів і норм, якими керується держава в своїй діяльності зі збереження, розвитку та поширення культури», а культурну дипломатію як «досягнення цілей зовнішньої політики через культурну комунікацію чи інші дипломатичні активності, пов'язані з культурою» [4].

Культурна дипломатія реалізується через низку заходів, таких як використання різних аспектів культури – музики, мистецтва, мови, кіно і театру, традиційної народної кухні, проведення культурних заходів, мистецьких виставок, фестивалів тощо.

Прикладів культурної дипломатії з початку повномасштабного вторгнення можна привести багато, від локальних трендів в соціальній мережі ТікТок під українські пісні до всесвітньо відомих закордонних амбасадорів, які відвідали Україну.

Розглянемо деякі кейси. Почати варто з міжнародного музичного конкурсу Євробачення-2022, який проходив в італійському Турині. «Перемогу Kalush Orchestra принесла пісня Stefania, яку вже назвали гімном визвольної війни в Україні. Згідно з правилами, наступного року Євробачення має відбутися в Україні як країні-переможниці. Або вона зможе передати право проведення конкурсу іншій країні» [10]. Ця перемога була неймовірно важливою для України в складні часи, адже вона дала змогу розказати про трагедію, через яку проходять всі українці: «Після свого виступу у фіналі Євробачення-2022 фронтмен Kalush Orchestra Олег Псюк зі сцени закликав світ врятувати Маріуполь та «Азовсталь».

Спочатку з'явилася інформація, що українців можуть дискваліфікувати з конкурсу за політичні гасла (порушення правил), проте пізніше організатори Євробачення заспокоїли: схожі заяви мають «гуманітарний, а не політичний характер» [2]. Ця подія засвідчила, що Україна має неабияку світову підтримку.

Схожою перемогою стала нещодавня церемонія вручення нагород премії «Оскар», де серед переможців в номінаціях опинилась документальна стрічка Мстислава Чернова «20 днів у Маріуполі» [12]. Фільм розповідає про перші тижні бойових дій у Маріуполі Донецької області під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну 2022 року [...]. Кіно стало найкасовішим документальним фільмом в Україні минулого року, зібравши 500 тисяч гривень тільки за перший вікенд прокату. Стрічка також перемогла у номінації «Найкращий документальний фільм» британської кінопремії BAFTA. А Мстислав Чернов отримав премію Гільдії режисерів США (DGA Awards) за «видатні режисерські досягнення в документальному кіно». Фільм зміг нагадати всьому світові, через що пройшла і досі проходить наша країна. Тому саме подібні українські витвори важливі для нас. Вміти розказати про свій біль – значить заручитися підтримкою небайдужих. У тексті для Associated Press Чернов описує, як у Маріуполі зникали електрика, вода, їжа та зрештою мобільний зв'язок. «Відсутність інформації у блокаді досягає двох цілей – хаосу та безкарності. Першої – бо люди не знають, що відбувається, і панікують. Другої – бо без інформації з міста російські війська могли робити все, що їм заманеться» [1], вважає режисер.

«Ось чому ми так ризикували, щоб надіслати світові те, що ми бачили. І саме це розлютило Росію настільки, щоб полювати на нас, – пише Чернов. – Ніколи не відчував, що порушити мовчання – настільки важливо» [1].

На самій же церемонії Мстислав у своїй промові на церемонії в Лос-Анджелесі прокоментував свою перемогу так: «Мабуть, я був би першим режисером на цій сцені, який скаже, що хотів би ніколи не знімати цей фільм. Я хотів би мати можливість обміняти це на те, що Росія ніколи не нападає на Україну, ніколи не окупує наші міста», – сказав він, додавши, що Росія вбила «десятки тисяч моїх співвітчизників-українців» [11].

Кінематограф є важливою частиною доктрини культурної дипломатії України: «За даними МЗС, одним із провідних інструментів культурної та

іміджевої промоції України за кордоном новостворене управління вважає наш кінематограф, тому, зокрема, передбачається проведення низки українських кінофестивалів. Планується також істотно збільшити використання Інтернету й соціальних мереж. А пріоритетними напрямками публічної дипломатії визначено країни ЄС, США та Канаду» [3].

Варто також згадати режисера і актора Шона Пенна, що приїхав до України на початку повномасштабного вторгнення. Щойно розпочались бойові дії, Шон приїхав до Києва, щоби «як документаліст зафіксувати всі події, які зараз відбуваються в Україні, та донести світові правду про вторгнення Росії в нашу країну» [6]. Також у листопаді 2022 року Шон Пенн повторно відвідав нашу столицю, щоби вручити Президенту Володимирі Зеленському свою статуетку, що залишиться у Києві до закінчення війни. До того ж, за свій вагомий внесок у популяризацію України в світі режисер був нагороджений Орденом «За заслуги» III ступеня. Також варто відмітити і інші заслуги Шона: «У квітні Шон Пенн, який у 2021 році почав зйомки документального фільму “Superpower” про російсько-українську війну, звернувся до мільярдерів усього світу із закликом придбати для України 12 винищувачів, які переважали б за технічними характеристиками російську військову авіацію» [2].

Найважливішим елементом культурної дипломатії є платформа UNITED24, яка допомагає збирати кошти з усього світу на всі воєнні та гуманітарні потреби українців. «Її ідея проста: об'єднати світ довкола допомоги Україні. Щоб захищати, рятувати життя та відбудовувати», – говориться на офіційному сайті [5]. Але основною перевагою платформи є перелік всесвітньо відомих особистостей, що встали на підтримку України, та стали амбасадорами UNITED24. Як приклад можна навести актора Марка Гемілла, який зіграв культову роль борця за свободу Галактики – Люка Скайуокера. У травні 2023 року Марк зібрав понад півтора мільйони доларів для оснащення української армії: «Американський актор, який виконував роль Люка Скайвокера у кіносазі «Зоряні війни», та амбасадор UNITED24 Марк Гемілл зібрав 1 517 205 доларів на дрони RQ-35 Heidrun для українських військових» [7]. Також коментар був від самого Марка: «Україні потрібні дрони. Вони визначають результати війни, вони захищають землю, народ, вони стежать за кордоном, вони – очі в небі» [7].

Отже, до факторів, які впливають на сприйняття культурних значень, посилюють зв'язки між культурами та ефективність комунікаційних стратегій, сприяють поширенню позитивного іміджу України, можемо віднести: популяризація України через надбання літератури, живопису, кінематографу, музики, образотворчого мистецтва, проведення мистецьких заходів, участь українських митців у книжкових виставках та фестивалях за кордоном, інформаційний супровід цих подій українськими медійниками.

Створення позитивного іміджу України, акцентування всесвітньої уваги на людській трагедії, спричиненій війною, фінансова та медійна підтримка, заклики до дій – саме це робить культурну дипломатію надзвичайно важливою для нашої країни.

Список використаних джерел

1. «20 днів у Маріуполі» прорвався через 15 російських блокпостів, став найкасовішою документальною стрічкою в Україні та вибором «Оскар». П'ять фактів про фільм. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/20-dniv-u-mariupoli-prorvavsya-cherez-15-rosiyskikh-blokpostiv-stav-naykasovishoyu-dokumentalnoyu-strichkoju-v-ukraini-ta-viborov-oskar-pyat-faktiv-pro-film-11032024-19775>. (11.03.2024).
2. Актор Шон Пенн на знак підтримки залишить у Києві свою статуетку «Оскар». URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/aktor-shon-penn-na-znak-pidtrimki-zalishit-u-kijevi-svoju-statuetku-oskar-.html> (11.03.2024).
3. Костров В. Культурна дипломатія України: чому не використовуємо резерви?. *Віче*. 2016. № 14. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/5266/> (25.04.2024).
4. Культурна дипломатія, URL: <https://e-learning.iir.edu.ua/mod/resource/view.php?id=33597> (11.03.2024).
5. Про United24. URL: <https://u24.gov.ua/uk/about> (11.03.2024).
6. Режисер Шон Пенн прибув до України, щоб як документаліст зафіксувати війну. URL: <https://zn.ua/ukr/CULTURE/rezhiser-shon-penn-pribuv-do-ukrajini-shchob-jak-dokumentalist-zafiksuvati-vijnu.html> (11.03.2024).
7. «Нехай прибуде з тобою сила»: Марк Гемілл зібрав понад 1,5 млн доларів на дрони для українських військових. URL: <https://suspilne.media/culture/466733-nehaj-pribude-z-tobou-sila-mark-gemill-zibrav-ponad-15-mln-dolariv-na-droni-dla-ukrainskih-vijskovih/> (11.03.2024).
8. Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf (24.04.2024).
9. Стасевська О., Маланчук І. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. *Право та інновації*. 2021. № 1 (33), С. 89–94.
10. Kalush Orchestra виграли Євробачення-2022. Результати голосування. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/show/shou/kalush-orchestra-vigrali-evrobachennya-2022-rezultati-golosuvannya.htm> (11.03.2024)
11. Oscars 2024: Zelensky hails Ukraine's first-ever Oscar victory. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68533353> (11.03.2024).
12. The 96th Academy Awards | 2024. URL: <https://www.oscars.org/oscars/ceremonies/2024> (11.03.2024).

Навчальне видання

ФІЛОЛОГІЧНІ ТА МЕДІА СТУДІЇ

Збірник наукових статей студентів

Випуск XVII

Головний редактор:

кандидат філологічних наук, старший викладач **Герасименко Ю. А.**

Заступник головного редактора:

кандидат філологічних наук, доцент **Шульженко А. С.**,

Технічний редактор та комп'ютерна верстка:
Герасименко Ю.А

Надруковано з оригінал-макету, наданого авторами

Підписано до друку 18.04.2024 р.